

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VNÍMÁNÍ RASISMU Z POHLEDU MLADISTVÝCH
V ČR**

Autor práce: Michaela Petruš, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2021

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Michaela Petrů, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Vnímání rasismu z pohledu mladistvých v ČR

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Perception of Racism by Youth in the Czech Republic

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): listopad 2020

Cíl bakalářské práce:

Vymezení základních pojmů jako je: rasa, rasismus a rasová diskriminace. Analyzovat základní příčiny problémů mezi českou majoritou a romskou minoritou. Objasnit přístup českého státu k romské minoritě, včetně českého školství. Empirické šetření mapující vnímání rasismu ze strany mladistvých, jak ze strany české majority, tak ze strany romské minority.

Student: MICHAELA PETRŮ, DiS. 5. 11. 2020 datum

podpis

Vedoucí práce: DOC. ING. DR. ŠTEFAN DANICS, PH.D. 5. 11. 2020 datum

podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: 23. 11. 20 datum

doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

podpis

Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: 1. 12. 20 datum

RNDr. Růžena Ferebauerová

podpis

Pověřený rektor: 1. 12. 20 datum

doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Dr. Ing. Štefanu Danicsovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

PETRŮ, M. *Vnímání rasismu z pohledu mladistvých v České republice*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 69 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.

Klíčová slova: rasismus, rasa, diskriminace, minorita, majorita, Rom

Bakalářská práce se zabývá vnímáním rasismu z pohledu mladistvých v České republice. Autorka práce nejdříve vymezuje základní pojmy, jako jsou rasa, rasismus, anticiganismus a rasová diskriminace. Dále nastiňuje základní příčiny problémů mezi českou majoritou a romskou minoritou. V tomto ohledu je v práci věnována pozornost i přístupu českého státu k romské minoritě a opatřením, které český stát zavádí, aby odstranil romskou diskriminaci. V neposlední řadě autorka v práci mapuje vnímání rasismu ze strany mladistvých, jak ze strany české majority, tak ze strany romské minority.

ABSTRACT

PETRŮ, M. *Perception of Racism by Youth in the Czech republic*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2021. 69 p. Supervisor: doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.

Key words: racism, race, discrimination, minority, majority, Gypsy

The Bachelor Thesis Deals with the Perception of Racism by Youth in the Czech Republic. The Author First Defines the Basic Concepts such as Race, Racism, Antigypsyism and Racial Discrimination. The Thesis Outlines the Basic Causes of Problems Between the Czech Majority and the Roma Minority. In this Regard, the Author Paid Attention to the Approach of the Czech State to the Roma Minority and the Measures that the Czech State is Introducing to Eliminate Roma Discrimination. Finally the Author Charts the Perception of Racism by Juveniles, Both on the Part of the Czech Majority and on the Part of the Roma Minority.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Vymezení základních pojmů.....	11
3 Romská populace v České republice.....	15
3.1 Situace Romů v oblasti vzdělávání	16
3.2 Situace Romů v oblasti zaměstnanosti	17
3.3 Situace Romů v oblasti bydlení.....	17
3.4 Situace Romů v oblasti zdraví.....	18
3.5 Situace Romů v dalších důležitých oblastech	18
3.6 Historie romské populace v české republice	19
4 Příčiny napětí mezi českou majoritou a romskou minoritou	23
4.1 Výroky v médiích.....	23
4.2 Stereotypy.....	25
4.3 Averzní postoje.....	27
5 Opatření českého státu k odstranění romské diskriminace	30
5.1 Principy integrace Romů	32
5.2 Strategické cíle integrace Romů.....	33
5.2.1 Tematické cíle	33
5.2.2 Horizontální strategické cíle	34
5.2.3 Strukturální strategické cíle.....	34
5.3 Příklady opatření integrace.....	35
EMPIRICKÁ ČÁST	37
6 Cíl empirické části.....	37
6.1 Hypotézy průzkumu	37
7 Použité průzkumné metody.....	37
8 Výsledky průzkumu	38
8.1 Ověření hypotéz průzkumu	61

Závěr	62
Seznam použitých zdrojů	63
Seznam grafů.....	66
Přílohy	67

Úvod

Tématem předložené práce je vnímání rasismu z pohledu mladistvých v České republice. V České republice panují dlouhodobé snahy o začleňování Romů do české většinové společnosti, avšak stejně tak jsou tyto snahy ztěžovány a to především kvůli nezájmu, neinformovanosti a mediální masáži české veřejnosti. Toto téma si autorka vybrala hlavně z toho důvodu, že integrace romské menšiny je velmi aktuálním tématem a proto se rozhodla svou prací na tuto problematiku poukázat a hlouběji ji prozkoumat.

Autorka bakalářskou práci rozdělila na dvě hlavní části, a to na teoretickou a praktickou část. V první části nastínila základní pojmy, kterými je především rasismus, anticiganismus, diskriminace, rasa nebo předsudek a stereotyp, přičemž díky vysvětlení těchto pojmů bylo později jednodušší porozumět dalším informacím. Rozebrala také nejdůležitější problematiku příčin napětí mezi českou majoritou a romskou minoritou. Důvody napětí jsou především stereotypní představy o Romech a averze proti Romům. Dále se zabývala samotnými opatřeními, které vydává Česká republika, aby odstranila diskriminaci Romů.

Téma romské diskriminace, rasismu a rasistického chování bylo postoupeno i do druhé – praktické části bakalářské práce. Praktická část se podrobně zabývá analýzou dotazníkového šetření, které vyplnily skupiny Romských a neromských respondentek. Pohled na rasismus jak Romů, tak neromů může pomoci v bádání po důvodech stálého napětí mezi majoritou a Romy.

Myslíte si, že je rasismus špatný? Myslíte si, že mají Romové větší výhody než neromové? Myslíte si, že někteří Romové se nehlásí ke své národnosti z obavy, že by mohli být ve společnosti znevýhodněni, nebo že se za svou národnost stydí? To je jen zlomek otázek, na které se autorka respondentek ptala.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Rasismus je jev, který nevznikl ze dne na den, doprovází lidstvo už řadu let a pravděpodobně dále bude. Proto je hlavním cílem této bakalářské práce vymezení základních pojmů, jako je rasa, rasismus a rasová diskriminace, analýza základních příčin problémů mezi českou majoritou a romskou minoritou a objasnění přístupu českého státu k romské minoritě. Cílem praktické části je empirické šetření mapující vnímání rasismu ze strany mladistvých, jak ze strany české majority, tak ze strany romské minority. Celkově by měl vzniknout přehled o rasismu z pohledu mladistvých.

K dosažení těchto cílů budou využity různé metody. Mezi tyto metody bude patřit především analýza a komparace odborné literatury, vztahující se k tématu bakalářské práce. Teoretická část bude obsahovou analýzou odborné literatury a internetových zdrojů týkající se této problematiky. Praktická část bude vycházet především z dotazníkového šetření, které se bude zabývat vztahem mezi českou majoritou a romskou minoritou a pohledu mladistvých na tento vztah. Na základě tohoto dotazníku s převážně uzavřenými otázkami bude zjišťováno, zda respondentky ví co je to rasismus, zda se někdy zachovaly rasisticky, hlavní otázku bude, zda samy sebe řadí mezi Romy nebo neromy, dále budou zjišťovány vztahy mezi Romy a neromy v okolí respondentek a jejich názor na tyto vztahy. Dotazník bude rozdán dívkám z Výchovného ústavu v Černovicích.

2 Vymezení základních pojmů

Pojem „*rasa*“ je arabského původu. Český jazyk v minulosti znal kromě tohoto pojmu také pojem „*plemeno*“, ten je dnes považován za zcela překonaný, respektive nepřijatelný v případě člověka.¹

Jedná se o souhrn společných dědičných znaků, kterými se vyznačuje určitá skupina lidí.²

Termín „*rasa*“ poprvé, v roce 1684, použil francouzský lékař a cestovatel Francois Bernier, který rozdělil lidstvo do čtyř skupin (Evropany a západní Asiaty, východní Asiaty, Laponce a černochoy). Švédský přírodovědec Carl Linné lidstvo dělil na šest základních systematických jednotek podle morfologických, patologických, psychologických a sociokulturních znaků. O velký přelom ve vývoji názorů na lidskou rasu se postaral v roce 1775 německý lékař Johan Friedrich Blumenbach, zavedl totiž pojem „*rasa*“ v biologickém slova smyslu. J. F. Blumenbach přisuzoval rozdíly vlivům podnebí.³

Dodnes nejčastěji užívané dělení je dělení lidstva na tři rasy: europoidní, mongoloidní a negroidní. Proti této kvalifikaci existuje mnoho výhrad, a proto si pojem *rasa* zaslouhuje psaní v uvozovkách. Vyslovovat pojem „*rasa*“ ve spojení s člověkem je velice ošidné, už jen proto, že existují populace, které se vymykají stanoveným skupinám a třídám (např. afričtí Křováci). Dále také neustále dochází k mísení ras, a tedy stírání rozdílů mezi jednotlivými rasami.⁴

O Romech nemluvíme jako o odlišné „*rase*“, nýbrž o jiném etniku. A přesto jsou předmětem různých forem diskriminace. I když kdybychom je chtěli někam zařadit, řadili bychom je do stejné rasy jako sebe, tedy k rase europoidní. Mnohem větší rozdíly lze spatřit v jejich chování, v jejich životním stylu, kultuře a sociálním uspořádání, než v jejich biologických attributech.⁵

V dnešní době je termín „*rasa*“ velice problematický a prochází obdobím popírání. Lidé se však nesnaží popírat „*šoa*“, ale popírat „*rasy*“ jako biologické kategorie. Vědci už nemluví o rasách v biologickém slova smyslu, ale v sociologickém. Kdysi dávno se

¹ KRYL, M. a kol. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. 1.vyd. Brno: Vakát, 2011, s. 13.

² ŠÍŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. 1.vyd. Praha: Portál, 1998, s. 13.

³ KRYL, M. a kol. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. 1. vyd. Brno: Vakát, 2011, s. 13 – 14.

⁴ KRYL, M. a kol. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. 1.vyd. Brno: Vakát, 2011, s. 15 – 17.

⁵ KRYL, M. a kol. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. 1.vyd. Brno: Vakát, 2011, s. 21 – 22.

věřilo, že černoši jsou biologicky jiný druh než běloši kvůli jejich fyzickému vzhledu, protože nebyl znám jiný způsob pozorování odlišností. S pokračujícím výzkumem se pozornost biologů přesunula na zkoumání vnitřních tělesných vlastností.⁶

V roce 1972 zveřejnil americký biolog Richard Lewontin výsledky svého výzkumu, ve kterém došel k závěru, že: „*najdeme více rozdílností uvnitř jedné „rasy“ než mezi dvěma různými „rasami“*. Pouze asi 6 % genetických odlišností může být vysvětleno tím, že jedinci přináležejí k různým rasám.“ Tyto závěry potvrzují i nejnovější výsledky analýz lidského genomu. Z vědeckého hlediska tedy není možné stanovit hranice jednotlivých „ras“. Kvůli těmto závěrům je tedy rasa definována jako: „*sociálně kulturní, resp. sociálně politický konstrukt, která má s biologii pramálo společného*“.⁷

Termín **rasismus** se používá k označení nepřátelských či negativních pocitů jedné etnické skupiny, rasy či národa vůči jiné etnické skupině, rase či národu a výsledných činů z takového přístupu pramenících.⁸

Termín „rasismus“ poprvé použil německý filozof a lékař Magnus Hirschfeld v letech 1933/1934 v názvu své knihy. Existuje ovšem mnoho definic rasismu z různých úhlů pohledu. Jednou z nich je, že rasismus zdůrazňuje význam rasových znaků a rozdílů a podstatu člověka spatřuje především v těchto znacích. Další definice říká, že rasismus je předsudek založený na sociálně významných fyzických rozdílech a rasista je ten, kdo je přesvědčen, že někteří jedinci jsou v důsledku takto definovaných rasových rozdílů nadřazení nebo méněcenní. Rasismus lze také chápat jako druh agrese, přičemž tuto agresi zvyšují u lidí antropologické odlišnosti, např. barva pleti, atypický vzhled obličeje, atypický vzhled vlasů nebo odlišná ideologie, společenské chování nebo jiné hodnoty.⁹

Termín **anticikanismus** vymezila Evropská komise proti rasismu a netoleranci Rady Evropy jako obzvláště stálou, násilnou a opakující se formu rasismu, ideologii založenou na rasové nadřazenosti, formu dehumanizace a institucionálního rasismu živenou historickou diskriminací, která je ztělesňována, mezi jinými, násilím, nenávisťnými projevy, vykořisťováním, stigmatizací a nejkřiklavější formou diskriminace. Avšak čeští výzkumníci došli k závěru, že anticikanismus je třeba od rasismu odlišit. Anticikanismus totiž považují za projev protiromských postojů, které jsou

⁶ DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Praha: PAČR, 2005. s. 78.

⁷ Tamtéž.

⁸ FREDRICKSON, G.M. *Rasismus – stručná historie*. 1. vyd. Praha: BB/art, 2003. s. 15.

⁹ KRYL, M. a kol. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. 1. vyd. Brno: Vakát, 2011. s. 24 – 25.

ve společnosti rozšířeny. V našich podmínkách nesouvisí příliš s rasismem, jako spíše s nacionalismem a nevráživostí vůči cizincům, neboť Češi vnímají Romy více jako cizince než vlastní spoluobčany.¹⁰

Předsudek obvykle představuje negativní či dokonce nepřátelský postoj zaměřený vůči určité společenské skupině.¹¹

Stereotyp je negativní nebo pozitivní soud, který se spojuje s přesvědčením. Má sociální původ – je přenášen jako výraz veřejného názoru zejména prostřednictvím rodiny, školy, masmédií nebo jiných autorit. Dále jsou stereotypy emočně zatížené, odporují faktům reality nebo s nimi pouze částečně souhlasí, mají iracionální charakter, a proto jsou odolné vůči logickým argumentům. V neposlední řadě jsou důležitým nedílným prvkem společenského vědomí, podnětů k sociálnímu dění, struktury ideologií a politické propagandy.¹²

Rasová diskriminace je produkt rasismu, při kterém dochází k neoprávněnému odlišování, vylučování, vnímání rozdílů, znevýhodňování jedinců nebo skupin na základě jejich příslušnosti k určité biologické či sociální kategorii. Rasová diskriminace je také poškozování, popírání a omezování práv těchto jedinců.^{13, 14}

Rasová diskriminace zahrnuje dva typy chování:

- diskriminaci úmyslnou neboli vědomou (úmyslné chování směřující k jednotlivému příslušníku diskriminované skupiny s konkrétním obsahem – např. upírání zaměstnání),
- diskriminaci strukturální (diskriminace vlastností určitých systémů, které pak, aniž by chtěly úmyslně diskriminovat určitou diskriminovanou skupinu lidí, jsou pro ni obtížně dostupné, protože nepočítají s jejími

¹⁰ DANICS, Š., TEJCHMANOVÁ, L. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Universita Jana Amose Komenského Praha, 2017. s. 12 – 13.

¹¹ ŠÍŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998. s.267.

¹² WEINEROVÁ, R. Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2014. s 10.

¹³ ŠÍŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998. s.268.

¹⁴ ŠÍŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. 1.vyd. Praha: Portál, 1998, s. 14.

odlišnostmi – např. vzdělávací systém, který nebere na vědomí jazykové možnosti Romů).¹⁵

Platné právní předpisy, které zakazují a postihují projevy diskriminace:

- Ústava ČR, čl. 6,
- Listina základních práv a svobod, čl. 3, čl. 24,
- vyhláška č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech – čl. 2, čl. 20, čl. 24, čl. 26,
- vyhláška č. 120/1976 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech – čl. 2, čl. 13,
- sdělení č. 209/1992 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3,5 a 8 – čl. 14,
- vyhláška č. 95/1974 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace – čl. 1, čl. 2/2, čl. 4, čl. 5, čl. 7, a další.¹⁶

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit MPSV uvádí, kdo je **Rom**. „*Za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.*“¹⁷

¹⁵ ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. 1.vyd. Praha: Portál, 1998, s. 14.

¹⁶ ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. 1.vyd. Praha: Portál, 1998, s. 15 – 18.

¹⁷ ČESKO. GABAL ANALYSIS & CONSULTING. Nová škola, o.p.s.: *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [online]. Praha, 2006 [cit. 2020-12-16]. Dostupné z WWW: < https://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf >.

Dále také dodávají, že vymezení tohoto pojmu může být vnímáno jako politicky nekorektní. Zdůrazňuje však skutečnost, že právě připsané romství je jednou z hlavních příčin sociálního vylučování řady obyvatel.¹⁸

Minorita neboli menšina je termín, který označuje skupinu, která má vůči jiné (většinové/ majoritní) skupině specifické vztahy. Mohlo by se zdát, že postačí říci, že minorita je označení pro určitou skupinu, která je početně menší než jiná skupina ve společnosti. Ovšem řada autorů toto vymezení odmítá. Například Soydan a Williamsová uvádějí, že klíčovým faktorem pro definici menšiny je mocenský vztah, který zcela zastihuje otázky počtu. Podle nich má moc dynamický charakter a vzhledem k tomu je vztah mezi minoritami a majoritami neustále otevřen změně. Ve stejném duchu definuje minoritu Schafer, definuje jí jako podřízenou skupinu, která má významně méně kontroly nad životy svých příslušníků, než mají příslušníci většinové skupiny. Uvádí také některé charakteristické znaky této skupiny, jako jsou například tělesné nebo kulturní charakteristiky, které její příslušníky odlišují od příslušníků většinové skupiny, znevýhodnění nebo pocit solidarity s jinými příslušníky téže skupiny. Schaferovo vymezení upozorňuje, že menšinu je potřeba definovat komplexně a ne pouze jen z mocenského hlediska nebo hlediska podílu v populaci. Je třeba vzít v potaz také existenci tělesných nebo kulturních zvláštností příslušníků menšiny, postoj většiny k těmto zvláštnostem, vliv mocenských vztahů, zvláštnosti dané skupiny a postoje většiny k nim, na možnosti členů odlišné skupiny uspokojovat vlastní potřeby.¹⁹

3 Romská populace v České republice

Podle posledního sčítání lidu v České republice v roce 2011 se k romské národnosti přihlásilo 5 135 občanů, což bylo přibližně 0,05% obyvatel z deseti a půl milionové populace českého státu. V roce 2001 se při sčítání lidu k romské národnosti hlásilo přibližně dvakrát více obyvatel, to je 11 746 občanů.²⁰

¹⁸ ČESKO. GABAL ANALYSIS & CONSULTING. Nová škola, o.p.s.: *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [online]. Praha, 2006 [cit. 2020-12-16]. Dostupné z WWW: < https://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf >.

¹⁹ NAVRÁTIL, P. a kol. *Romové v české společnosti*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. s.16 – 17.

²⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistika. *Sčítání lidu, domů a bytů* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: < <https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-lidu-domu-a-bytu> >.

Na základě odhadů vyplývajících ze zpráv o stavu romské menšiny v krajích žilo v roce 2019 na území České republiky téměř 262 000 Romů. Z tohoto počtu představují více než polovinu tzv. integrovaní Romové. Zbylá část Romů lze považovat za sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené. Tato část tvoří téměř 80 % populace žijící v sociálně vyloučených lokalitách. Počet sociálně vyloučených lokalit dle hrubých odhadů krajských koordinátorů zůstal obdobný jako v roce 2018 (přibližně 850). Kritická situace zůstává i v dnešní době v Karlovarském a Ústeckém kraji.²¹

Romská kultura je nedílnou součástí české kultury, tento fakt by tak měl být většinou populací vnímán. Podpora romské kultury, tradic a jazyka nepřispívá pouze ke sblížení většinové a romské kultury. Může být vnímána jako etnoemancipační prvek přispívající k uvědomění si vlastních kořenů, etnicity a národnosti. Ke sblížení majority a minority může člověk přispět tím, že půjde na jednu z nejvýznamnějších kulturních akcí, kterou lze vnímat jako národní oslavu mezinárodního dne Romů – Světový festival Khamoro. Další možnou podporou romské kultury a především jazyka, je výuka romského jazyka v České republice. Výuka ovšem neprobíhá systematicky. Brání tomu především zákonné překážky nebo nezájem rodičů romských dětí o tuto výuku. Na některých školách se však výuka romského jazyka objevuje alespoň jako součást výuky tematicky blízkých předmětů. Další možnou podporou pro rozvoj romského jazyka lze vnímat vydávání časopisů a publikací v romštině.²²

3.1 Situace Romů v oblasti vzdělávání

Tato oblast stále zůstává jedním ze stěžejních témat romské integrace. I když se Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) snaží, zůstávají v oblasti vzdělávání problémy, které ztěžují zejména romským žákům a studentům získat kvalitní vzdělání a vytvořit si tak dobrý start do života. Oblast vzdělávání zůstává stěžejní také pro terénní pracovníky, kteří během roku 2019 vykonali přes 10 000 intervencí, při kterých se věnovali zejména dohlížení na dodržování povinné školní docházky, zajištění doučování, poradenství ve věci dalšího vzdělání a pomoc při vyplňování přihlášek na střední školy nebo poskytování informací o možnostech obědů zdarma, práci s rodiči, jejichž děti mají nastoupit do povinné školní docházky, nebo mají povinnost zajistit povinnou předškolní výchovu svých dětí. Terénní pracovníci vnímají jako velký problém

²¹ ČESKO. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Aktuality. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2019* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2019.pdf>>.

²² Tamtéž.

jak předčasné odchody Romů ze vzdělávání, tak záškoláctví, jehož možnou příčinou je demotivace žáků školu navštěvovat nebo strach ze šikany či diskriminačního jednání jak ze strany spolužáků, tak ze strany učitelů. Dosažený stupeň vzdělání má přitom přímou souvislost s budoucím pracovním uplatněním. Jako jeden z hlavních nástrojů jak pomoci zlepšit vzdělávání romských dětí, žáků a studentů je doučování. V České republice je založen projekt z názvem BARUVAS, který je zaměřen na motivaci romských studentů ke studiu a jejich vzájemné podpoře ve studiu, dále také podpora romské identity, romské historie, poznání se sebe navzájem nebo výměna zkušeností. Dalším projektem je projekt s názvem Gendalos organizace IQ Roma Servis, z.s., kterým jsou podporováni studenti středních a vysokých škol ve věku 15 až 26 let ze sociálně slabých rodin. Podporuje především Romy, pro které jsou náklady spojené se studiem náročnou položkou v rodinném rozpočtu.²³

3.2 Situace Romů v oblasti zaměstnanosti

Nejčastější bariérou dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání je zejména vysoká zadluženost a nízká kvalifikace. V oblasti zaměstnanosti je důležitá především osvěta, a to např. v oblasti finanční a právní. Této problematice se velmi často věnují terénní pracovníci v rámci své činnosti nebo nestátní neziskové organizace, u kterých je osvěta na téma finanční a právní gramotnosti součástí mnoha projektů. Kromě této osvěty, na téma finanční a právní gramotnosti, je velmi důležitá pomoc při sestavování životopisů, vyhledávání kontaktů na potenciální zaměstnavatele nebo využívání nástrojů aktivní politiky. V roce 2019 se oblastí zaměstnanosti zabývala také Pracovní skupina pro bezpečnost Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Zabývala se možnostmi zvýšení počtu Romů mezi asistenty prevence kriminality a možnostmi nábory romských uchazečů k Policii ČR.²⁴

3.3 Situace Romů v oblasti bydlení

Bydlení dlouhodobě patří k jedné z nejproblematictějších oblastí v životě Romů. K řešení této situace měl přispět zákon o sociálním bydlení a příspěvek na bydlení, který ovšem nebyl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. Ministerstvo pro místní rozvoj v roce 2019 vypracovalo návrh, jehož smyslem je podpořit výstavbu, nákup

²³ ČESKO. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Aktuality. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2019* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2019.pdf>>.

²⁴ Tamtéž.

a rekonstrukce obecních sociálních bytů. Nařízení vlády č. 112/2019 Sb., o podmínkách použití finančních prostředků Státního fondu rozvoje bydlení na pořízení sociálních a dostupných bytů a sociálních, smíšených a dostupných domů, vstoupilo v účinnost v dubnu roku 2019. Tématem dostupného bydlení se také dotýkají body, které připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj. Tyto body však také neprošly legislativním procesem. V rámci uvedeného záměru bylo navrhováno navázání dávkového systému na školní docházku. Dávkový systém se tak měl navázat na počet zameškaných hodin z jiných než zdravotních důvodů, a to z tohoto důvodu, že tyto žáky je téměř nemožné následně umístit na trh práce. I přesto, že v současné době v ČR stále neexistuje právní ukotvení dostupného či sociálního bydlení ve smyslu zákona, Ministerstvo práce a sociálních věcí v rámci své činnosti realizuje projekt „Sociální bydlení“. Tento projekt je metodickou a informační podporou v oblasti sociálních agend, který si klade za cíl zavést a rozvíjet systém sociálního bydlení v ČR. Na trhu práce také stále přetrvávají stereotypy a předsudky, které často vedou až k diskriminačnímu jednání, protože často stačí uvést pouze jméno pronajímateli a automaticky ho kvůli předsudkům zařadí na konec pořadníku.²⁵

3.4 Situace Romů v oblasti zdraví

I přesto, že z informací od krajských koordinátorů vyplívá, že v roce 2019 nedošlo u romské menšiny k významné změně v oblasti zdraví, lze konstatovat, že v porovnání s majoritní populací, je zdravotní stav Romů horší. Romové totiž zanedbávají preventivní lékařskou péči, zlehčují, odkládají nebo se bojí lékařského vyšetření. V roce 2019 byl vytvořen projekt s názvem „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“, který má za cíl zvýšit podporu v oblasti zdraví u těchto osob.²⁶

3.5 Situace Romů v dalších důležitých oblastech

Situace Romů v oblasti politiky

V roce 2019 Romové nebyli zastoupeni ve vládě ani v žádné z komor Parlamentu České republiky. Dle údajů krajů týkajících se situace národnostních menšin byli Romové zastoupeni v maximálně 10 obecních zastupitelstvech, 3 výborech pro národnostní menšiny na úrovni kraje zřízených ze zákona a pouze v 5 výborech pro národnostní

²⁵ ČESKO. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Aktuality. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2019* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2019.pdf>>.

²⁶ Tamtéž.

menšiny na úrovni obce. Z výše uvedeného vyplývá, že romská minorita není českou společností vnímána jako příliš oblíbená.²⁷

Situace Romů v oblasti diskriminace

V roce 2019 bylo zaevidováno celkem 43 trestných činů motivovaných nenávistí vůči Romům. Šlo tak o nárůst o sedm skutků oproti předešlému roku. Styční důstojníci pro menšiny řešili také celkem 11 případů s podezřením na rasový podtext. Naproti tomu stále ubývá extremistických útoků páchaných ve veřejném prostoru, ale narůstá počet případů projevů nenávisti v online prostředí, zejména za použití sociálních sítí. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky 2019 uvádí, že nejpočetnější cílovou skupinou nenávistných projevů byli v roce 2019 právě Romové.²⁸

3.6 Historie romské populace v české republice

Pravděpodobná první zmínka o domnělém Romovi na našem území pochází z roku 1399. Kdy se v Popravčí knize pánů z Rožmberka našel zápis o výsledku nějakého lapky, který uvedl jména a charakteristiky členů své tlupy pohybující se na česko-rakouském pomezí jižních Čech. Vedle dalších charakteristik zde napsal:

*„Cikán, černý, Ondřejov pacholek“.*²⁹

Třetí nejstarší informaci o přítomnosti Romů v Českém království obsahuje jeden záznam ze staročeských kronik od Františka Palackého z roku 1416. V tomto záznamu je napsáno:

*„Také toho léta, vláčili se cikáni po České zemi a lidi mámili.“*³⁰

²⁷ ČESKO. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Aktuality. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2019* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2019.pdf>>.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s.18.

³⁰ Tamtéž.

Tento údaj převzal a rozšířil Prokop Lupáč z Hlavačova, který ve svém historickém kalendáři z roku 1584 psal, že:

*„V roce 1584 se zemí potulovali cikáni – zločinná, nečistá a zlodějská sebranka lidí.“*³¹

Podle dalších českých pramenů vyplývá, že romské skupiny našimi zeměmi v období velké migrační krize pouze procházeli, nepáchali zde zlo, tak jako ve Svaté říši římské nebo v západní a východní Evropě nebo ve Skandinávii. Ve Znojenských kronikách je dokonce zaznamenáno, že město udělovalo romské skupině almužnu ve výši 10 grošů.³²

V roce 1538 se začali objevovat první zmínky o tom, že Romové nebyli na našem území vítáni. Nařízení z císařské kanceláře nařizovalo, aby Romové *„v dvou nedělích ven z země vybyti a vypověděni byli.“* To se ale nestalo, tak v roce 1576 Moravský zemský sněm nechal vyhlásit, aby *„žádný z obyvatelův zemských cigánů na gruntech svých nepřechovával, jich ničímž nefedroval, ani jim žádného stanoviště nedával.“*³³

Vůbec první zápis o problémovém chování Romů pochází z roku 1627. Císař Ferdinand II. ve svých instrukcích uváděl, že na území našich zemí se vyskytovalo velké množství „Cikánské sběře“ a „Cikánského zlořádu“, která prý jen loupila, plenila a páchala velké škody.^{34, 35}

Po roce 1628 měli příslušníci kočujících romských skupin pověst neobvyklých až exotických bytostí, které se prý věnovali šejdířství a černé magii, doplňovaly zdroje své obživy žebrotou, drobnými krádežemi a jinými projevy parazitismu a byly očerňovány i z nebezpečných trestných činů, zvláště ze zakládání požárů. Pokud se u požárů nezjistila příčina, vždy padla vina na Romy. Romští muži byli odváženi na galeje nebo na

³¹ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s.18.

³² NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s.21.

³³ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 24 – 25.

³⁴ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 28.

³⁵ NEČAS, C. *Historický kalendář: dějiny českých Romů v datech*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 17.

opevňovací práce, aby se za falešná obvinění nemohli mstít a ženy s dětmi byly vypovězeny ze země pod hrdelním reversem.³⁶

V roce 1697 přišla velmi ostrá opatření proti Romům. Romové se kvůli těmto opatřením mohli bez postihu zabíjet. Leopold I. vypověděl Romy ze země a prohlásil je za psance neboli „vogelfrei“ – takové lidi směli zastřelit svobodně jako ptáky nebo škodnou zvěř. Kdyby se romské skupiny bránily nebo by utíkaly, tak muži a ženy měli být ihned zabiti a pověšeni a děti rozděleny ke křesťanskému vychování. Pokud nekladli přílišný odpor, byli muži oprátkou a ženy a odrostlejší chlapci uříznutím ucha, vymrskáním a po podepsání hrdelního reversu vypovězením ze všech dědičných zemí potrestáni. Při opakovaném dopadení bylo ženám a chlapcům uříznuto druhé ucho a na zádech vyřezáno písmeno R (zkratka latinského slova relegatus, tj. vypovězený).^{37, 38}

Snaha vyřešit problematiku Romů na našem území přišla až v roce 1783, kdy Jan Rudolf Žákovský z Dobřic napsal Vlasteneckou úvahu o moravských cikánech včetně návrhu, jak by měli být umravněni a užitečně vzděláni pro stát. V této úvaze bylo důležité všechny Romy sepsat, vykázat je do jejich osad, kde budou mužům umožněny kovářské práce, ženám bude poskytnuta příležitost k vedení hospodářství a dětem náboženské vzdělání a výchova. Koncem 18. a počátkem 19. století se stav pro Romy poněkud uklidnil a stal se příznivějším. Pokud se na našem území zdržovali již delší dobu, tak byli tolerováni, ale stále na ně bylo dohlíženo a jevila se snaha usazovat je do určených míst. Romové tedy byli na našem území trpěni, ale bylo jim zakázáno volně kočovat a pohybovat se volně po zemi.^{39, 40}

Za 2. světové války nechtěli Němci vyhlazení pouze Židů, ale také Romů. V roce 1940 byly otevřeny kárné pracovní tábory v Letech a Hodoníně. V těchto táborech byli soustřeďováni ti Romové, kteří neuposlechli zákazu kočování nebo se vyhýbali práci a páchali trestnou činností. Později byli všichni Romové převezeni do koncentračního tábora Auschwitz. V roce 1942 generální velitel protektorátní policie vydal rozkaz o boji

³⁶ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 26.

³⁷ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 28.

³⁸ NEČAS, C. *Historický kalendář: dějiny českých Romů v datech*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 19.

³⁹ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 37 – 40.

⁴⁰ NEČAS, C. *Historický kalendář: dějiny českých Romů v datech*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 27 – 31.

proti tzv. cikánskému zlořádu. Na základě tohoto rozkazu by proveden soupis veškeré cikánské populace. Celkem bylo sepsáno okolo 6 500 Cikánů, cikánských míšenců a cikánským způsobem žijících osob. Necelá polovina z tohoto soupisu byla zavlčena do cikánských táborů, otevřených s okamžitou platností na místě dosavadních sběrných táborů v Letech a v Hodoníně. V roce 1944 byly sestaveny poslední transporty do koncentračního tábora v Buchenwaldu a do koncentračního tábora v Ravensbrucku. Po odjezdu těchto transportů bylo v noci z 2. na 3. 8. v cikánském táboře vyhlášeno uzavření bloků. Během uzavření bylo 2 897 žen, dětí a starých nebo nemocných lidí zavražděno v plynových komorách.⁴¹

Po konci druhé světové války se Romové stále potýkali s nenávisí, na některých místech byli vnímáni jako nevítaní návštěvníci. Proto bylo přijímáno mnoho opatření, některá ale selhala nebo nijak neřešila problematické vztahy mezi majoritou a minoritou. Konečně v roce 1950 byla zrušena platnost zvláštní legislativy pro Romy, zejména zákona o potulných cikánech z roku 1927. Romská menšina tak měla být bez výhrad zrovnoprávněna s majoritní společností. Rok 1951 přinesl Návrh o řešení cikánské otázky ČSR a v roce 1952 vydalo ministerstvo vnitřní věci směrnice k odstraňování chyb a nedostatků, vyskytujících se při řešení romské problematiky. Přesto v roce 1965 ÚVKŠČ svolalo jednání o komplexním řešení otázek cikánského obyvatelstva, diferencovaného do tří kategorií.⁴²

Pro Romy byl také zlomový rok 1969, kdy se sami začali projevovat a snažit se usměrnit přístup k vlastní komunitě. Romové svolali sjezd Svazu Cikánů – Romů, který sehrál významnou úlohu jak pro další vývoj emancipace a povznesení romské kultury, tak i pro utváření nové koncepce řešení tzv. romské otázky. V roce 1972 byla vytyčena nová koncepce tzv. všestranné společenské a kulturní integrace Romů. Mezi lety 1976 a 1978 došlo k výstavbě sídliště Chánov, kam byly postupně sestěhovány romské rodiny z Mostu. Noví obyvatelé nebyli schopni využívat nové bydlení a udržovat čisto, proto se sídliště stalo ghettem a ukázalo se, že sestěhování odlišných rodin nespĺnilo očekávanou společenskou ani kulturní integraci. Ovšem po pádu komunistického režimu začíná nová doba ve všech ohledech. Jsou otvírána muzea a galerie věnované Romům a vychází

⁴¹ NEČAS, C. *Historický kalendář: dějiny českých Romů v datech*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 54 – 64.

⁴² NEČAS, C. *Historický kalendář: dějiny českých Romů v datech*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 65 – 73.

spousty nových časopisů o Romech. Také se stále více probírá otázka rasově motivovaných útoků, tím se ale stává otázka mezi majoritou a minoritou stále palčivější.⁴³

4 Příčiny napětí mezi českou majoritou a romskou minoritou

Soužití romské minority a české majority je téma, které je stále dokola diskutováno a často je na něj mířena pozornost médií a široké veřejnosti. Přesto v České republice v roce 2019 nedošlo v soužití romské menšiny a v její společenské reflexi s většinovou společností k významným změnám. Napětí a konflikty, které vedou ke zhoršování kvality vzájemného soužití, pramení právě z odlišností obou kultur a tradičně zakořeněných předsudků většinové společnosti proti Romům. Velký vliv na postoj většinové společnosti k romské menšině mají zažitá stereotypy, obraz, jakými jsou Romové tradičně zobrazováni a jak se o nich vyjadřují veřejně známé osobnosti.⁴⁴

Z výzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (dále jen „CVVM“) Akademie věd ČR vyplývá, že se dlouhodobě názor české společnosti na Romy zlepšuje, i když pouze velmi pozvolně.⁴⁵

4.1 Výroky v médiích

Podle CVVM hrají hlavní roli ve formování postojů vůči romské menšině média. Média mohou ať už negativně nebo pozitivně ovlivňovat až 20 % obyvatel. Vztah většinové společnosti a Romů může zlepšovat pozitivní zobrazování Romů ve veřejném prostoru, například zde hrají významnou roli vzdělání, úspěšní a aktivní Romové, kteří zároveň slouží jako motivace pro ostatní příslušníky této menšiny a především pro její mladší generace. A právě z těchto důvodů by měla být podporována emancipace a participace Romů ve veřejném prostoru.⁴⁶

⁴³ NEČAS, C. *Historický kalendář: dějiny českých Romů v datech*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 75 – 82.

⁴⁴ ČESKO. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktuality. Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2019* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2019.pdf>>.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

Mostecký politik, obchodník s chudobou, podnikatel a známý rasista Jiří Siebr, v roce 2018 v reportáži německé televize MDR o sociálním bydlení v Česku, uvedl že:

„Jediný řešení, který je možný, je nabourat jejich genetickej kód. Respektive v momentě, kdy se mísí krev, kdy se jim dostane víc bílý krve, tak voni dostávají světlejší barvu a víc inteligence.“⁴⁷

Také poslanec Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM) Vojtěch Filip čelil kritice za svůj výrok, který uvedl na twitterovém účtu:

„Za vzrůstající ceny vepřového masa může odkup vepřína v Letech u Písku.“⁴⁸

V dnešní době je za své protiromské výroky nejvíce kritizován veřejný ochránce práv a ombudsman JUDr. Stanislav Křeček, který svými vyjádřeními posiluje protiromské předsudky, rozdmýchává nenávist a znevažuje svůj úřad. Příklady jeho protiromských výroků zní takto:

„Nechci dovolit, aby česká společnost byla stále obviňována, že kdekoho diskriminuje a že je xenofobní. (...) V 60. letech minulého století rasisté bránili černošským dětem v přístupu do škol a ony se prodíraly policejními kordony, čelily brutálnímu násilí. U nás naopak musíme Romy přemlouvát, aby své děti do škol posílali. To je přece podstatný rozdíl.“

„Na vytvořeném bohatství v USA měla v minulosti značný podíl práce černošských otroků, totéž se o evropských Romech v žádném případě říct nedá.“

„Tvrdíte-li, že vás nikdo nechce přijmout do práce, proč se tedy nezaměstnáte sami? Proč nezakládáte firmy podílející se třeba na zvelebení bydlení ve vyloučených lokalitách? Nechtějí vám přidělit byt, proč si sami nepostavíte domy a byty jako tisíce jiných neromských družstevníků u nás?“

„Přeci u podnikatelů, kteří nechtějí Roma, protože přijde v pondělí, ale ve středu už nepřijde, je to jejich zkušenost. Neříkám, že jsou všichni takoví, jsou i lékaři, jsou vysokoškolsky vzdělaní, to je pravda. Ale zkušenost lidí je přeci jiná, a my jim jejich

⁴⁷ ROMEA. In Facebook [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.facebook.com/sdruzeniromea/posts/10157131395981543/>>.

⁴⁸ Vojtafilip. In Titter [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <https://twitter.com/vojtafilip?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor>.

zkušenost, kterou učinili za svůj život, nemůžeme vytýkat. Bez zkušenosti se chovají jenom děti. “,

„Problémy s bydlením někteří Romové skutečně mají, ale nikoliv z důvodů diskriminace, ale proto, že značná část z nich devastuje bytový fond.“⁴⁹

4.2 Stereotypy

Stereotypy, které jsou v České republice spojované s Romy lze rozdělit na dva přístupy. V prvním přístupu lidé nahlíží na Romy jako na zloděje a nespolehlivé občany, kteří vedou zahálčivý život. V přístupu druhém se na Romy nahlíží jako na veselé, muzikální, volnomyšlenkářské a romantické jedince. Ani jeden z těchto přístupů ale není správný, musíme si uvědomit, že každý Rom je jedinečný, neměli bychom svůj pohled na Romy zobecňovat. Nikdo by totiž neměl být škatulkován.⁵⁰

Již na přelomu 19. a 20. století lze nalézt řadu ustálených a tradičních stereotypů. Typickým příkladem je první vydání Ottova slovníku naučného z roku 1892, kde je typickým způsobem zdůrazňován především negativní postoj k práci a proslulost v odcizování věcí. Uvádí se v něm, že:

„C. jsou nervosní. V štěstí jásají, v neštěstí si zoufají, v radosti se opíjejí. Rádi se oddávají snění a stávají se mystiky. ... Jsou opojeni přírodou. Stan jest jejich domovem, opovrhují usedlým životem a jsou oddáni kočovnictví. Jsou uchvázeni horečkou bloudění. Musí mít stále nové, živé, hluboké dojmy. O budoucnost se nestarají, o povinnostech nemají pojmu. Čest je jim cizí a zásadám nerozumějí. Cit jejich jest hluboký, žádost neukojitelná. Jejich bol a vášeň dojíhá v hudbě. ... Mravností muži nevynikají, ženy ještě méně. Zlodějstvím a nepočestností smutně prosluli. ... Práce se štítí.“^{51, 52}

Následně budou vymezeny dvě konkrétní stereotypní představy, které má majoritní společnost o Romech. Samozřejmě to nejsou jediné stereotypy, ale jsou z nich zcela nejzásadnější.

⁴⁹ Romea.cz. Zprávy: *Synodní rada Českobratrské církve evangelické vyzývá ombudsmana Stanislava Křečka k omluvě za protiromské výroky*[online]. Praha, 11. 3. 2021. [cit. 2021-02-24]. Dostupné z WWW: < <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/synodni-rada-ceskobratrske-cirkve-evangelicke-vyzyva-ombudsmana-stanislava-krecka-k-omluve-za-protiromske-vyroky>>.

⁵⁰ COHN, W. *Cikáni*. 1. vyd. Praha: SLON, 2009. s. 17.

⁵¹ WEINEROVÁ, R. *Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2014. s 11 – 12.

⁵² *Ottův Slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. 1.vyd. Praha: J. Otto, 1890. s 366. Dostupné z WWW: < <https://pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto05.pdf> >.

Stereotyp č. 1: Všichni Romové jsou stejní.

Romům jsou přičítány charakteristické znaky, vlastnosti a chování, k čemuž se váže celé spektrum stereotypů, avšak ten nejbizarnější stereotyp je ten, že všichni Romové jsou stejní. Paradoxem je, že ani antropologové, sociologové a odborníci na romskou kulturu neví, podle jakých kritérií by vlastně člověk měl být za Roma označen. Vystupují rovněž otázky nad tím, zda by měli být Romové považováni za sociální, etnickou nebo národnostní skupinu. Pan Doubek představuje „Cikány“, jako schéma, ve kterém je romská kultura považována za specifické vědění, které si příslušníci romské kultury získali a během svého života osvojují. Dále také, že „Cikány“ nelze na podkladě společných charakteristik definovat, ale je možné je vystihnout prostřednictvím typických příkladů a vzorů. Nejdůležitější však je vnitřní osobní identifikace, kdy se Rom ke svému romství hlásí a jeho identita ho určuje v tom, jak sám sebe vnímá. Další nezanedbatelnou skutečností je, že se Romové sami mezi sebou hierarchizují. To znamená, že se jedna komunita povyšuje nad druhou, vnímá sebe sama jako lepší než ostatní. Tyto komunity Romů se předhánějí v tom, kdo je v hierarchii výš. Někteří autoři tento jev vysvětlují tím, že se Romové snaží udržet zanikání indického kastovního systému. Jiní autoři toto přičítají ekonomickému důsledku odlišné ekonomické krize rodin, jež může mít své kořeny v minulém století v době kolonizačních vln Romů ze Slovenska.⁵³

Stereotyp č. 2: Sklon páchat trestné činy je součástí romské povahy.

Dalším velice rozšířený stereotyp se týká toho názoru, že jsou Romové nebezpeční a silně náchylní ke kriminalitě, ale dokonce, že náchylnost páchat trestné činy je v nich samých přímo zakořeněna. Podle odhadu odborníků minulých desetiletí se okolo 25% romských občanů živí nelegální prací, například prostitucí, majetkovou trestnou činností nebo překupnictvím. Ve výrocích médií se veřejnost dozvídá o násilí, krádežích, loupežných přepadení páchaných Romy, nejvíce se ukazuje, že největší podíl na kriminální činnosti mají příslušníci romské mládeže. O tom vypovídají především výchovné ústavy pro mládež, v nichž velkou část osazenstva tvoří dospívající romské děti, to mi bylo potvrzeno i v empirické části.⁵⁴

⁵³ BROMKOVÁ, P. *Přístup české majority k romské minoritě* [online].. Praha, 2014. [cit. 2021-02-24]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Inna Čábelková, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/70306> >.

⁵⁴ Tamtéž.

Neromové si také myslí, že členům romské minority množství drobných provinění a trestných činů projde, což považují za důsledek netečnosti policie a nedostatky v právním řádu. Český psycholog a profesor na Karlově Univerzitě v Praze, Pavel Říčan, však představuje, že se v mnoha případech Romové dopouštějí trestné činnosti, jelikož nemají dostatečné povědomí o zákoně anebo také proto, že některé zákony odporují jejich romským přesvědčením a pravidlům. Pro Romy je například přirozené začínat s pohlavním stykem dříve než je u české populace běžné. A když má Rom pohlavní styk se čtrnáctiletou dívkou, není v komunitě Romů odsuzován, zákon ho však uzná vinným. Dále mají Romové posunuté hranice fyzických střetů mezi rodinnými příslušníky. V jejich komunitě není nevhodné, jestliže muž uhodí svou manželku, mnohdy i bezdůvodně. Nevěra je tolerována pouze u mužů, ženy ale mohou být za cizoložství zostuzeny a také trestány.⁵⁵

Romské občany ke kriminalitě také vede nedostatečná ekonomická situace, nezaměstnanost je přivádí k příživnictví. Některé rodiny se sklání k řešení tíživé situace sociálními dávkami, jiné rodiny se uchylují k trestné činnosti, aby tak unikly z nedostatku. V neposlední řadě může jejich kriminalita vycházet zpravidla ze sebenaplňujícího proroctví. Pokud se k nějakému jedinci přistupuje s očekáváním, že se bude nějakým způsobem chovat, po nějaké době může jedinec své chování tomuto očekávání přizpůsobit, ačkoli na začátku třeba neměl úmysl tak jednat.⁵⁶

4.3 Averzní postoje

Averze č. 1: Romské děti by neměly studovat ve třídě společně s neromskými dětmi.

V České republice se mluví o rovnocenných možnostech na poli vzdělávání, ale při bližším prozkoumání situace romských dětí na českých školách vyvstává hned několik sporných otázek. Majorita si totiž může myslet, že Romové nejeví zájem o vyšší vzdělání nebo že romští rodiče nepodnikají řádné kroky k tomu, aby dítě v docházce do školy podporovali. Romové ovšem mohou školu vnímat jako nebezpečí pro své dítě, které se „ve světě bílých“ učí individualismu, to je ale pravý opak k romskému kolektivismu.

⁵⁵ BROMKOVÁ, P. *Přístup české majority k romské minoritě* [online].. Praha, 2014. [cit. 2021-02-24]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Inna Čábelková, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/70306> >.

⁵⁶ Tamtéž.

Romští rodiče nepodporují pravidelnou školní docházku jejich dětí, protože se obávají, že by pak nemuselo jednat v souladu s jejich rodinnými hodnotami.⁵⁷

Romové zaujímají k českému vzdělávacímu systému nedůvěru, jejíž zárodky pramení z odstupu, který mají k romským dětem na českých školách učitelé a děti majoritní společnosti. Na počátku devadesátých let minulého století docházelo k segregaci na českých školách, nepřiměřeně velký počet romských dětí byl soustředěn ve zvláštních školách pro jedince s mentálním postižením. Výuka v těchto školách ale probíhala pomaleji a tudíž romským dětem neposkytovala stejný standart běžných škol. Tato situace neprobíhala pouze v České republice, ale také na Slovensku, Rumunsku, Bulharsku nebo Maďarsku po dobu následujícího desetiletí. Ovšem v roce 2005 se v České republice zvláštní školy zrušily a namísto nich se otevřely základní školy praktické. Tato změna byla pouze formální, takže romské děti byly nadále zařazovány do jiných vzdělávacích středisek více než děti z české majority. V důsledku neustálé kritiky se v roce 2007 Velký senát Evropského soudu pro lidská práva usnesl na tom, že zařazováním dětí do praktických škol dochází k diskriminaci ve vzdělání. Následkem usnesení Evropského soudu byl v České republice vytvořen Národní akční plán inkluzivního vzdělávání, který se zaměřil na integrované vzdělání a výchovu dětí bez ohledu na jejich předpoklady a postižení. Dnes už se romské děti umísťují do běžných základních škol. Vzniká ale nový fenomén romských škol, který se vytváří přirozeně pouze následkem selektivního chování neromských rodičů, kteří nechtějí, aby jejich dítě navštěvovalo třídu společně s Romy. Ve školách se romské děti potýkají s několika problémy. Prvním z nich je, že se jejich výchova vyznačuje uvolněnou atmosférou a důvěryhodným přístupem, bez přílišného seznamu zákazů, bez vysokých požadavků a nároků na úspěch jednotlivce. Romští rodiče se nesnaží povzbuzovat své děti k lepším výkonům ve škole a k plnění úkolů. Rodiče také nevyžadují osobní úspěch, který by mohl jejich potomka odtrhnout od utužené rodiny. Romské děti mají potíže se zvládnutím učiva v důsledku nedostatečného základu mluveného českého jazyka. Na to navazuje problém v nedostatku komunikačních schopností a s tím spojený nedostatečný podklad pro další

⁵⁷ BROMKOVÁ, P. *Přístup české majority k romské minoritě* [online].. Praha, 2014. [cit. 2021-02-24]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Inna Čábelková, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/70306>>.

schopnosti a dovednosti, nezbytné pro pochopení vyučované látky. Tyto problémy komplikují romskému dítěti studium ve škole.⁵⁸

K problému nedostatečné vzdělanosti romských dětí se váže další problematický jev, tím je hluboce rozšířená nezaměstnanost. Jedním z hlavních problémů neúspěchu při hledání práce je nedostatečná kvalifikace a nízký stupeň dosaženého vzdělání. Z historie ale víme, že ne vždy tomu tak bylo. Romové si dlouhodobě uchovávali tradiční řemesla, například drezéři, zvěrolékaři, koželuhové nebo hudebníci, prodejci drobných domácích potřeb anebo komedianti. Nástup industrialismu je ale o jejich tradiční řemesla začal postupně připravovat. Museli začít vypomáhat na usedlostech sedláků a rolníků, nebo ve většině případů byli nuceni dělat veřejně prospěšné, náročné, dělnické práce, což je pro některé Romy (olašské Romy nebo muzikanty) ponížení. Nezaměstnanost působí úpadek mravů a zvýšení kriminality Romů. Kromě nelegální práce nemají mnoho možností na pracovním poli, většina z nich se živí nekvalifikovanou prací, ale ani při této práci nemají při výběrovém řízení rovné možnosti. Při pracovních pohovorech bývají mnohdy odmítáni z diskriminačních důvodů a jejich opakované odmítnutí může negativně postihnout jeho sebevědomí a snahu získat práci. Cestou k lepšímu zaměstnání by mohly být rekvalifikační a vzdělávací kurzy. Pro Roma je velmi důležitý dojem, který dělá na příslušníky ve své skupině, dodržuje rodinné hodnoty a řídí se normami své společnosti, které se však mohou výrazně lišit od toho, na co je zvyklá majoritní společnost. Chrání si svou nevázanost a dává ji svému okolí najevo.⁵⁹

Averze č. 2: Je potřeba vyčlenit prostory, do nichž Romové nebudou mít přístup.

Tato averze je jedním z nejvyhrocenějších případů. Majorita si od tohoto postupu slibuje, že bude chráněna od častého styku s příslušníky romské minority. Tento nepřátelský postoj se ukázal především v roce 1998 v Ústí nad Labem v Matiční ulici. Naprostý neindividuální přístup a neosobnost k romské minoritě vyjadřovaly majority hlubokou sociální averzí. V důsledku stížností příslušníků majority na romské spoluobčany zde byla postavena čtyřmetrová zeď. Nepříjemnou situaci kolem výstavby a existence zdi probudily zprávy v médiích, tím se docílilo toho, že se zeď stala i po svém zbourání symbolem špatných vztahů a neporozumění mezi českou majoritou a romskou

⁵⁸ BROMKOVÁ, P. *Přístup české majority k romské minoritě* [online].. Praha, 2014. [cit. 2021-02-24]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Inna Čábelková, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/70306> >.

⁵⁹ Tamtéž.

minoritou. Pro některé neromy tato zeď znamenala způsob, jak si zajistit bezpečí a pořádek ve svém místě bydliště, aby mohli žít ve snesitelnějším prostředí. Jiní ve výstavbě zdi viděli projevy rasismu a segregace, a k izolaci Romů se vyjadřovali nesouhlasně.⁶⁰

Snahou o oddělení majority a minority dochází k násilnému stěhování romských rodin na okraje měst a v mnohých případech k narušení silných rodinných vazeb. Skupiny Romů, které si nikdy před tím nemusely být blízké, jsou nuceny žít vedle sebe. Tím dochází k třenicím a nepokojům. Následně také dochází k tzv. vybydlování a pustošení celých příbytků. Někteří autoři hledají důvody tohoto jednání v psychologii – např. že Romové odmítají gádžovské obydlí, protože je gádžové nutí měnit své zvyky. Jejich vandalství je projevem hořkosti, vzdoru, a zoufalství. Jiní autoři tvrdí, že ve vybydlování reflektuje romská minulost a způsoby, na které byli Romové zvyklí. Dále také, že to, jak bydlí, se v mnohém podobá indickým zvyklostem. Kvůli tomuto chování, vandalismu a neschopnosti chovat se slušně, to vidí majorita jako součást romského chování. Z těchto důvodů si pak majorita žádá vyhranění míst, kde by neměli Romové možnost přijít a způsobit nepořádek.⁶¹

5 Opatření českého státu k odstranění romské diskriminace

Situace romské menšiny patří k nejnaléhavějším otázkám ve vývoji české společnosti po roce 1989. Na počátku 90. let došlo k uznání Romů jako národnostní menšiny a k zapojení romských představitelů do politického života. Kvůli tomu se ale začalo sociální postavení značné části romské menšiny rapidně propadat, posílily se tendence k územní segregaci a k marginalizaci této menšiny. V důsledku této situace, v roce 1997, vláda přijala tzv. Bratinkovu zprávu – ta ukázala na dramatický ekonomický a sociální propad značné části romské menšiny a na počátky tvorby sektoru podstandardního bydlení – tzv. holobytů. V reakci na tato zjištění byla zpracována první Koncepce romské integrace, která byla přijata vládou v roce 2000, aktualizována byla v roce 2005 a následně v roce 2009, kdy byla přijata na období 2010–2013. Při naplňování prvních koncepcí bylo dosaženo dílčích pozitivních změn.⁶²

⁶⁰ BROMKOVÁ, P. *Přístup české majority k romské minoritě* [online].. Praha, 2014. [cit. 2021-02-24]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Inna Čábelková, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/70306>>.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² ČESKO. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. In *Aktuality. Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2019* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z

V únoru roku 2015 byla přijata další strategie romské integrace v ČR do 31. 12. 2020 s cílem zvrátit negativní trendy ve vývoji situace Romů v ČR zejména ve vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení a v oblasti sociální. Měla nastartovat a urychlit pozitivní změny a dosáhnout pokroku při odstraňování neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi podstatnou částí Romů a většinovou populací. Měla zajistit účinnou ochranu Romů před diskriminací, bezpečnému soužití a pomoci povzbudit rozvoj romské kultury a jazyka.^{63, 64}

Situace Romů v ČR je na mezinárodní scéně vnímána se znepokojením. ČR se stále častěji dostává do role státu, který je kritizován za nedodržování lidských práv romské menšiny. Negativní trendy lze zaznamenat i v jiných zemích Evropské unie. Nejpočetnější romské menšiny žijí například v Rumunsku, Bulharsku, Maďarsku, Španělsku nebo na Slovensku. Snaha o řešení situace Romů zintenzívněla v roce 2011, kdy Evropská komise přijala první strategický dokument pro vnitrostátní strategie integrace Romů do roku 2020. V roce 2012 byla vytvořena tzv. kontaktní místa pro integraci Romů k zajištění monitorování a výměnu informací. Rok 2013 přinesl Doporučení Rady o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech EU, tento dokument je vůbec první právní nástroj na úrovni EU pro začleňování Romů. Doporučení klade důraz na odstranění segregace v bydlení a vzdělávání. Požaduje monitorování a vyhodnocování přijatých opatření a politik, aby byla zajištěna jejich účinnost v praxi.⁶⁵

Evropská komise a další orgán EU hledají cesty k nápravě v návaznosti na přijetí základního strategického dokumentu Unie „Evropa 2020“. Hlavním finančním zdrojem pro podporu integrace Romů jsou Evropské strukturální a investiční fondy, pro čerpání těchto fondů je pro členské státy nutné přijetí účinných strategií pro integraci Romů. Další organizací, která se intenzivně zabývá situací Romů, je Rada Evropy. Ta v reakci na nucený odchod skupin Romů z některých západoevropských zemí tzv. Štrasburskou

WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2019.pdf>>.

⁶³ Vláda České republiky. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>>.

⁶⁴ Databáze strategií. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:<<https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/strategie-romske-integrace-do-roku-2020>>.

⁶⁵ Vláda České republiky. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>>.

deklaraci, ji bere jako výzvu ke konsolidaci úsilí k řešení problémů Romů. Dále také usiluje o aktivní spoluúčast Romů na řešení záležitostí, které se jich týkají.⁶⁶

5.1 Principy integrace Romů

Strategie romské integrace do roku 2020 vycházela z těchto základních principů:

- posílení identity Romů – zde je zapotřebí legitimizace obecných podmínek vytváření romské identity a docílení jejího uznání ze strany majoritní společnosti (opatření by měla otevřít nejen prostor k posílení romské identity a sebevědomí, ale také poskytnout příležitost k vytváření společenské definice identity Romů, tak jak je jimi vnímána),
- zapojení Romů – je nutné, aby byli Romové považováni za partnery, jejichž potřeby a názory by měly být respektovány a zohledněny (opatření by měla otevírat větší prostor pro seberealizaci Romů a umožnit jim uplatnění při řešení věcí, které se romské menšiny významně týkají),
- desegregace – pro skutečnou rovnost je potřeba odstranění územní i sociální segregace,
- realizovatelnost, udržitelnost a měřitelnost opatření - opatření by neměla být zaměřena pouze na krátkodobá řešení, měla by zlepšovat pozici Romů z dlouhodobé perspektivy, musí být prakticky uskutečnitelná, dlouhodobě udržitelná a měřitelná jak z hlediska zdrojů, tak i z hlediska jejich dopadů,
- komplexní řešení a partnerství zainteresovaných subjektů – klíčovou roli při naplňování tohoto principu mají všechny subjekty romské integrace,
- využití pozitivních opatření jako nástroje k odbourání vstupního znevýhodnění Romů – opatření vedou k rozšíření příležitostí, ke kompenzaci přetrvávajících znevýhodnění a k dosažení rovného přístupu znevýhodněných skupin obyvatelstva,

⁶⁶ Vláda České republiky. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf> >.

- uplatnění hlediska genderové rovnosti – všechna opatření, navrhovaná s cílem integrace Romů, by měla být vyhodnocena z hlediska dopadů na rovnost romských žen a mužů,
- uplatnění zásady nejlepšího zájmu dítěte.⁶⁷

5.2 Strategické cíle integrace Romů

V návaznosti na Doporučení Rady o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů se dělí cíle na tematické, horizontální a strukturální.⁶⁸

5.2.1 Tematické cíle

První z cílů je podpora Romů jako svébytné národnostní menšiny, podpora romského jazyka a kultury. Tento tematický cíl má několik specifických cílů – uchování kulturního dědictví Romů, včetně podpory bádání k jeho poznání, poskytnutí účinné podpory užívání romského jazyka, zajištění trvale důstojných vzpomínek na oběti romského holocaustu a vytváření podmínek pro dobré a objektivní informování o romské menšině, kultuře, dějinách a současné situaci. Každý ze specifických cílů má za úkol zajistit dodržení určených opatření.⁶⁹

Druhým z tematických cílů je snížení rozdílů ve vzdělání mezi většinovou společností a Romy prostřednictvím zajištění rovného přístupu Romů ke kvalitnímu vzdělávání na všech úrovních. Specifickými cíli jsou – zvýšení přístupu romských dětí ke kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči, odstranění praxe nesprávného zařazování romských dětí do vzdělávání s nižšími vzdělávacími ambicemi, zajištění základních podmínek pro rozvoj inkluze romských žáků v hlavním vzdělávacím proudu a rozvoj inkluzivního vzdělávání, odstraňování segregace romských dětí ve vzdělávání na všech úrovních, podpora Romů při dosahování sekundárního a terciárního vzdělávání a podpora doplnění vzdělání u dospělých Romů a celoživotní učení.

Dalším cílem je zvýšení zaměstnanosti a ekonomických aktivit Romů. Specifické cíle jsou - zajištění rovného a účinného přístupu k veřejným službám zaměstnanosti, k nástrojům aktivní politiky zaměstnanosti a k individuálnímu poradenství,

⁶⁷ Vláda České republiky. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>>.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

přizpůsobenému potřebám romských klientů, podpora první pracovní zkušenosti, celoživotního učení a rozvoje dovedností, podpora osob samostatně výdělečně činných a podnikání.⁷⁰

Čtvrtým tematickým cílem je zajištění rovného přístupu Romů k důstojnému bydlení. Specifickými cíli jsou – podpora nediskriminačního přístupu Romů k bydlení asystematické odstraňování využití podstandardního bydlení, zejména ubytoven, pro účely trvalého bydlení.⁷¹

Pátým cílem je zajištění rovného přístupu Romů k sociálním službám a ke zdravotní péči se specifickými cíli – zlepšení přístupu Romů k sociálním službám, podpora sociálních a dalších služeb, zejména zdravotních, odpovídajících potřebám klientů, rovný přístup Romů ke zdravotní péči a podpora romských rodin v oblasti sociálně-právní ochrany.⁷²

5.2.2 Horizontální strategické cíle

Prvním tematickým cílem z horizontálních strategických cílů je zajištění rovného zacházení s Romy a jejich ochrany před diskriminací. Tento cíl má tři specifické cíle, prvním z nich je soulad právních předpisů a jejich provádění se zákazem diskriminace, druhým je pomoc a ochrana obětí diskriminace a třetím je tolerantní společnost respektující svou diversitu a umožňující rozvoj všem svým složkám. Druhým tematickým cílem je bezpečné soužití. Specifický cíl je ochrana Romů před extremismem a rasově motivovanou trestnou činností a prevence kriminality ve vyloučených romských lokalitách a ve vztahu k romské menšině.⁷³

5.2.3 Strukturální strategické cíle

Prvním tematickým cílem z této kategorie je podpora integrace Romů na krajské a místní úrovni, boj proti sociálnímu vyloučení. Specifickými cíli jsou – při zohlednění pravomocí krajů a obcí podporovat kraje a obce, aby vypracovali strategie a plány nebo soubory místních politických opatření v rámci širších politik sociálního začleňování, které by obsahovaly základní podmínky, kritéria a měřitelné cíle v oblasti integrace Romů

⁷⁰ Vláda České republiky. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>>.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

a podpořit je při zajištění náležitého financování; podporovat kraje a obce v institucionálním a personálním zajišťování romské integrace a podporovat kraje a obce při zapojování představitelů romské občanské společnosti do tvorby strategických plánů a provádění aktivit na krajské a místní úrovni. Dalším tematickým cílem je vytvoření sítě pro implementaci strategie se dvěma specifickými cíli – posílení klíčových činitelů odpovědných za koordinaci integrace Romů na centrální, krajské a místní úrovni a efektivnější spolupráce klíčových aktérů na těchto úrovních. Třetím tematickým cílem je podpora participace Romů. Specifickými cíli jsou – sledovat zastoupení Romů v zákonodárných, exekutivních a poradních pozicích a průběžně podporovat vhodnými prostředky vyšší zastoupení Romů a Romek na všech exekutivních pozicích v rámci veřejné správy, podpořit tvorbu kapacit organizací romské občanské společnosti, aby se mohly smysluplně zapojit do dialogu a podílet se na tvorbě, provádět a monitorovat procesu integrace Romů. Čtvrtým tematickým cílem je účinná mezinárodní a unijní spolupráce. Specifickými cíli jsou účinná mezinárodní a unijní spolupráce a efektivnější spolupráce v rámci EU a koordinace unijní agendy. Posledním tematickým cílem je poznání podporující interetnické soužití se specifickými cíli – podpora provádění empirických výzkumů a šetření zaměřených na situaci romského a neromského obyvatelstva a stanovení indikátorů měření pokroku a podpora provádění výzkumu interetnických vztahů.⁷⁴

5.3 Příklady opatření integrace

Například Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky je gestorem pro tato opatření:

- vytvářet průběžně podmínky pro institucionální rozvoj vysokoškolského oboru romistika a podporovat jeho rozšíření na další vysoké školy v ČR,
- podporovat výuku romštiny jako jazyka menšiny na základních školách, podporovat vývoj metodických a didaktických materiálů a pomůcek pro její výuku,
- pokračovat v úpravě a údržbě pietních míst romského holocaustu v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu, konzultovat klíčová rozhodnutí s Radou

⁷⁴ Vláda České republiky. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>>.

vlády pro záležitosti romské menšiny, tak aby bylo zajištěno důstojné uctění památky obětí, a to s ohledem na pozůstalé,

- zahrnovat informace o romské kultuře a dějinách do rámcových vzdělávacích programů škol,
- zajistit odborné vedení, vzdělávání a podporu pro všechny pracovníky školy pro začleňování romských dětí do základního vzdělávání a zvýšit odbornou podporu pro pedagogické pracovníky školy při začleňování romských dětí do základního vzdělávání.⁷⁵

Ministerstvo kultury České republiky má za úkol:

- zajistit trvalou podporu Muzeu romské kultury, státní příspěvkové organizace, jako specifické samostatné instituce se zásadním významem pro integraci romské menšiny, včetně zajištění jejího financování,
- podporovat prostřednictvím dotací a dalšími opatřeními šíření včasných a objektivních informací o kultuře, jazyku, dějinách a současnosti romské menšiny, včetně aktuálního politického dění,
- přijmout opatření, která by vedla k ukončení provozu velkovýkrmny prasat v bezprostřední blízkosti pietního místa v Letech u Písku.⁷⁶

Dalšími gestory pro realizaci těchto opatření jsou Ministerstvo pro lidská práva, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká školní inspekce, Úřad vlády České republiky, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra, členové vlády a řídicí orgány operačních programů.⁷⁷

⁷⁵ Vláda České republiky. *Přehled opatření k realizaci Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:< <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Prehled-opatreni-SRI.pdf>>.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

EMPIRICKÁ ČÁST

Tématem teoretické části je vnímání rasismu z pohledu mladistvých. Bylo zde popsáno základní pojmosloví vztahující se k této problematice, příčiny napětí mezi českou majoritou a romskou minoritou, ale také opatření českého státu vedoucí k odstranění romské diskriminace. Empirická část bakalářské práce má za úkol zmapovat vztah mladistvých k rasismu a to ze strany české majority i romské minority.

6 Cíl empirické části

Cílem empirické části je zmapovat vztah mladistvých k rasismu. Průzkum mapuje rozdílnost vztahu k rasismu z pohledu Romů a neromů. Kromě mapování vztahů také zkoumá, zda se dívky někdy chovaly rasisticky, zda si všímají nějakých problémů mezi majoritou a minoritou. Kromě zmíněných bodů má průzkum nastínit vztah respondentek k Romům, jejich kultuře, tradicím a zvykům.

6.1 Hypotézy průzkumu

K realizaci průzkumu byly stanoveny tři hypotézy:

1. Respondentky jsou srozuměny s významem slova rasismus.
2. Při šetření se přijde na to, že se respondentky někdy chovaly rasisticky.
3. Romské dívky znají romskou kulturu, zvyky a tradice.

První hypotéza byla vytvořena s ohledem na důležitost věnování pozornosti tématu rasismu v dnešní době. Problematice rasistického chování respondentek se věnuje druhá hypotéza, protože pro mladistvé respondenty je velice důležité si uvědomit, že není správné a slušné se chovat rasisticky a že můžou někomu tímto chováním ublížit. Třetí hypotéza je zaměřena na oblast romské kultury.

7 Použité průzkumné metody

Existuje mnoho technik pro získávání potřebných informací, ale pro tento výzkum se zdála nejvhodnější metoda dokazování, technika dotazníku. Výhodou této techniky je, že předmětem analýzy jsou odpovědi na otázky, které jsou pevně dané a stejně formulované. Nevýhodou může být nepravdivost uvedených odpovědí a také to, že respondent nemusí každé otázce porozumět. Aby bylo těmto chybám předcházeno, tak

byl proveden tzv. pilotní průzkum, který pomohl odstranit nedostatky dotazníku. Těmi by mohli být například neschopnost respondentů na vytvořenou otázku reagovat, špatnou formulaci otázek, nepřehledný nebo příliš dlouhý dotazník. Dotazník byl nazván pouze „Dotazník“ (viz příloha č.1), aby nedošlo k neochotě romských dívek dotazník vyplnit.

Vlastní průzkum byl proveden během jara 2021 ve Výchovném ústavu v Černovicích, ve kterém jsou umístěny jak dívky ze strany české majority, tak ze strany romské minority. Kapacita Výchovného ústavu je 46 dívek, bohužel se nepodařilo získat odpovědi od všech, protože byly na pobytu doma nebo měly jiné důvody nepřítomnosti. Při vyplňování dotazníků byla přítomna vychovatelka, která také dotazník rozdala a předala zpět. Autorce této práce totiž nebyl povolen přístup do ústavu z důvodu nemoci COVID -19.

Dotazník se skládá z dvaceti jedna otázek. K první hypotéze se vztahuje především druhá otázka a okrajově se k ní vztahuje dalších šest informativních otázek. Druhá hypotéza je zastoupena dvěma důležitými otázkami. K třetí hypotéze se vztahují tři otázky, dvě k tématu a jedna informativní.

Dotazník je anonymní. Respondentka musela v polovině dotazníku odpovědět na otázku, zda se považuje za Romku či neromku, aby mohl být uskutečněn cíl průzkumu. Otázku na to, kam sama sebe respondentka zařazuje, byla umístěna do středu dotazníku, aby hned ze začátku respondentky neodradila od dalších odpovědí. K pojmenování „nerom“, bylo přistoupeno z toho důvodu, že Rom se může zároveň cítit členem majoritní společnosti a mohlo by dojít ke zkreslení výsledků. Získané odpovědi jsou zpracovány do grafů.

8 Výsledky průzkumu

V následující části budou předloženy výsledky průzkumu a jejich interpretace.

Otázka č.1: **Kolik Vám je let?**

Tato otázka se zabývala zjištěním věku respondentek. Nepočetnější odpověď byla 17 let (36,1 %), druhou nejpočetnější skupinou bylo 16 let (30,6 %). Dívek, kterým je 18 let bylo 22,2 % a dívek, kterým je 15 let bylo pouze 11,1 %.

Otázka č.2: Co je podle Vás rasismus?

V této otázce odpovědělo čtrnáct romských dívek. Jejich odpovědi zněly takto:

- Odsuzování podle barvy pleti. 5x
- Když někdo nadává do cigánů. 3x
- Když má někdo problém s rasou nebo barvou kůže člověka. 2x
- Odsuzování lidí tmavší nebo světlejší pleti.
- Upřednostňování určité rasy.
- Rasismus je to, když někdo nadává do Čechů nebo do Romů.
- Když někdo odsuzuje lidi s jinou barvou pleti.

Zbylé romské dívky odpověděly, že neví, ale na další otázky ohledně rasismu odpovídaly bez problému. Přisuzuji to tomu, že se jim odpověď na otázku č.2 nechtěla psát, ale ví co to rasismus je.

Dívky hlásící se k tomu, že nejsou Romky, na tuto otázku odpovídaly takto:

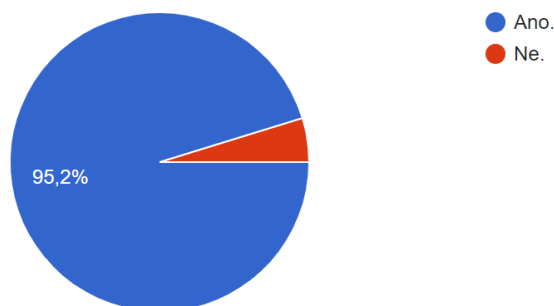
- Odsuzování lidí jiné barvy pleti.
- Nenávisť k lidem, kteří jsou odlišní.
- Rasová nesnášenlivost.
- Protestace proti cigánům.
- Nenávisť k lidem jiné barvy pleti.
- Urážení jiných ras. 2x
- Nenávisť k odlišným lidem. 3x

Otázka č.3: Setkala jste se někdy s projevem rasismu?

Graf 1: Projevy rasismu - Romky, vlastní zdroj

3. Setkala jste se někdy s projevem rasismu?

21 odpovědí

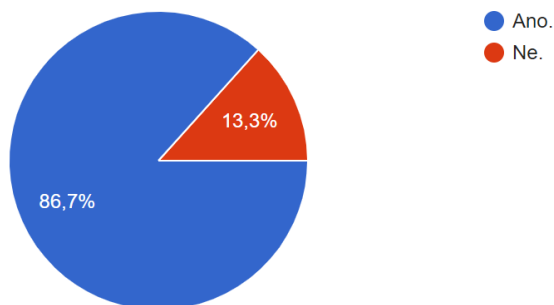

Ze skupiny romských dívek celkem dvacet (95,2 %) odpovědělo, že se někdy setkaly s nějakým projevem rasismu. (viz Graf 1)

Graf 2: Projevy rasismu - neromky, vlastní zdroj

3. Setkala jste se někdy s projevem rasismu?

15 odpovědí

Ze skupiny dívek, které se přihlásily k tomu, že jsou neromky se jich třináct (86,7 %) přiznalo, že se někdy s rasismem setkaly. (viz Graf 2)

Podle grafu č. 1 a č. 2 je patrné, že romské respondentky mají téměř stoprocentní zkušenost s nějakým projevem rasismu. U romských respondentek je zkušenost o něco vyšší než u neromských respondentek. I když výsledky u obou skupin shodné nejsou, ale příliš se neliší.

Otázka č.4: **Pokud jste v předchozí otázce odpověděla „Ano.“, tak v jaké formě?**

Deset romských dívek (52,6 %) uvedlo, že se s rasismem setkaly ve škole, pět dívek (26,3 %) mezi kamarády a tři dívky (15,8 %) při nakupování. Jedna dívka uvedla, že se s rasismem setkala při bitce s gadžem.

Gadža znamená romské označení neromského spoluobčana.⁷⁸

Z řad neromských dívek odpovědělo osm z nich (61,5 %), že se s rasismem setkaly ve škole a dvě (15,4 %) mezi kamarády. Jedna dívka odpověděla, že se s rasismem setkala při nákupu, jedna viděla prát se Romy a neromy na ulici a jedna dívka uvedla, že se s rasismem setkala na vlakovém a autobusovém nádraží.

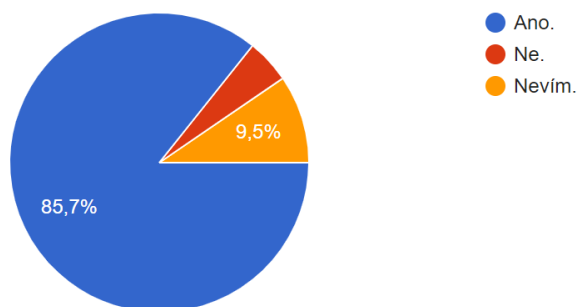
⁷⁸ *Online Slovník*. Slovník cizích slov [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/gadza> >.

Otázka č.5: Je podle Vás rasismus špatný?

Graf 3: Škodlivost rasismu - Romky, vlastní zdroj

5. Je podle Vás rasismus špatný?

21 odpovědí

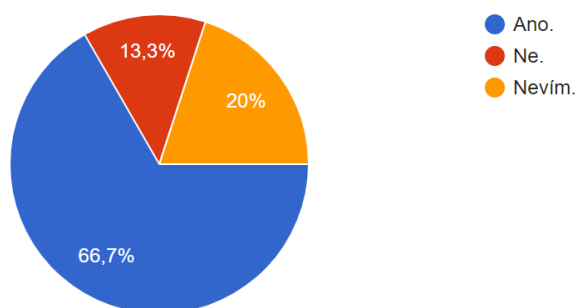

Jak lze vyčíst z grafu, tak si osmnáct romských dívek (85,7 %) myslí, že je rasismus špatný. Alarmující ale je, že dvě dívky (9,5 %) neví, zda je špatný a jedna dívka (4,8 %) odpověděla, že není. (viz Graf 3)

Graf 4: Škodlivost rasismu - neromky, vlastní zdroj

5. Je podle Vás rasismus špatný?

15 odpovědí

Z tohoto grafu lze vyčíst, že deset dívek (66,7 %) si myslí, že je rasismus špatný. Ovšem mnohem více neromek než Romek neví nebo si myslí, že rasismus není špatný. Tři dívky (20 %) neví, zda je špatný a dvě dívky (13,3 %) říkají, že špatný není. (viz Graf 4)

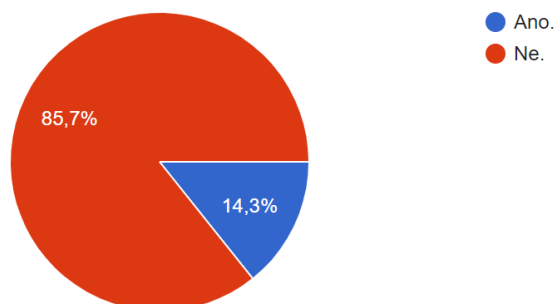
Romské respondentky mají jasnější představu o tom, zda je rasismus špatný nebo není. Dohromady s odpověďmi z předchozích otázek se nabízí, že mají respondentky špatné zkušenosti s rasismem a chápou jeho závažnost.

Otázka č.6: Myslíte si, že jste se někdy zachovala rasisticky?

Graf 5: Rasistické chování - Romky, vlastní zdroj

6. Myslíte si, že jste se někdy zachovala rasisticky?

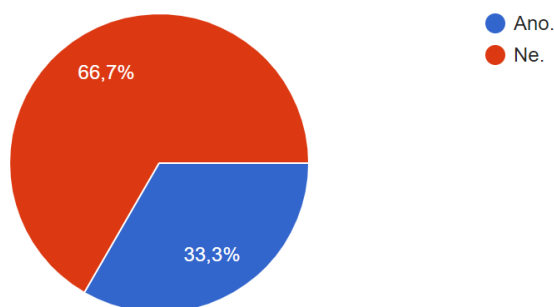
21 odpovědí

Graf 6: Rasistické chování - neromky, vlastní zdroj

6. Myslíte si, že jste se někdy zachovala rasisticky?

15 odpovědí

Pouze tři dívky (14,3 %) z řad Romek se přiznaly k tomu, že se někdy zachovaly rasisticky. (viz Graf 5)

Zatímco u neromských dívek vyšlo procento mnohem vyšší. Pět neromských dívek (33,3 %) se zachovalo rasisticky. (viz Graf 6)

Smyslem uvedené otázky bylo zjistit, zda se respondentky někdy zachovaly rasisticky. Tato otázka byla kladená záměrně z toho důvodu, aby si respondentky promyslely, jestli se tak chovají a pokud ano, tak proč to dělají.

Otázka č.7: Pokud jste v předchozí otázce odpověděla „Ano.“, tak proč si myslíte, že jste se tak zachovala?

Tato otázka navazuje na předchozí otázku.

Romské dívky, které se k rasistickému chování přiznaly, své chování odůvodnily takto:

- Protože mě naštváli kamarádi cigáni, ale jsme pořád BFF (nejlepší kamarádi navždy).
- Hádali jsme se, potom to přešlo v bitku.
- Nadávala jsem Ukrajincům.

Neromské dívky své chování odůvodnily takto:

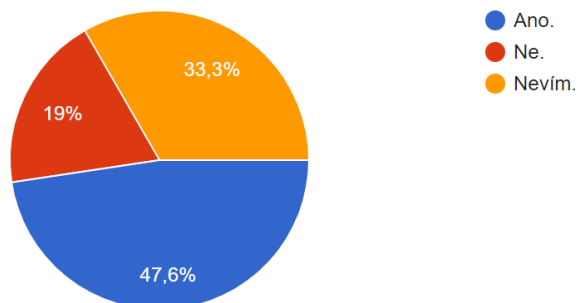
- Byla jsem vyprovokovaná.
- Smála jsem se cigánovi.
- Cigáni na mě byli zlí.
- Nevím, proč jsem se tak zachovala.

Otázka č.8: **Myslíte si, že můžete nějakým způsobem rasismu zabránit?**

Graf 7: *Lze rasismu zabránit? - Romky, vlastní zdroj*

8. Myslíte si, že můžete nějakým způsobem rasismu zabránit?

21 odpovědí

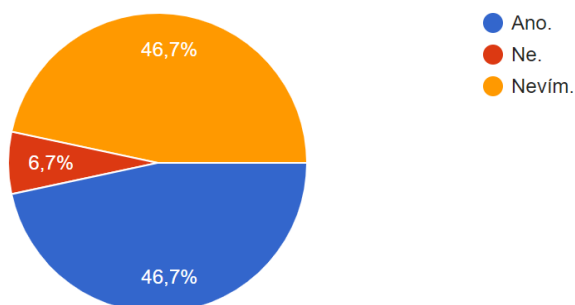

Deset romských dívek (47,6 %) si myslí, že rasismu může nějakým způsobem zabránit. Čtyři dívky (19 %) si myslí, že mu nemohou zabránit a sedm dívek (33,3 %) neví. (viz Graf 7)

Graf 8: *Lze rasismu zabránit? - neromky, vlastní zdroj*

8. Myslíte si, že můžete nějakým způsobem rasismu zabránit?

15 odpovědí

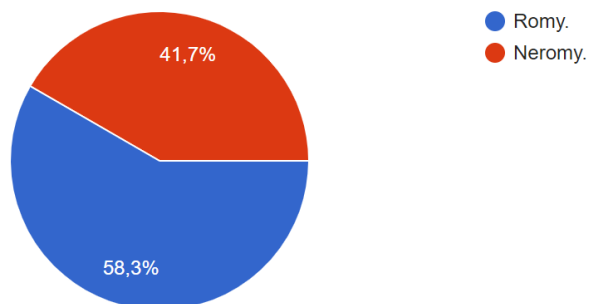
Zde je výsledek pozoruhodný, protože téměř stejné procento 46,7 % neromských dívek si myslí, že mohou rasismu zabránit. Pouze jedna dívka si myslí, že mu zabránit nemůže. Zbýlých sedm dívek (46,7 %) neví, zda mu mohou zabránit. (viz Graf 8)

Otázka č.9: Sama sebe byste zařadila mezi Romy nebo neromy?

Graf 9: Poměr Romek a neromek, vlastní zdroj

9. Sama sebe byste zařadila mezi Romy nebo neromy?

36 odpovědí

Tato otázka zjišťovala, k jaké skupině lidí se sama dívka hlásí. Dotazník vyplnilo celkem 36 dívek, z nich bylo dvacet jedna (58,3 %) Romek a patnáct (41,7 %) neromek. (viz Graf 9)

Otázka č. 10: Máte mezi svými přáteli nějakého Roma?

Graf 10: Romští přátelé - neromky, vlastní zdroj

10. Máte mezi svými přáteli nějakého Roma?

15 odpovědí

Na tuto otázku všechny romské dívky odpověděly, že ano.

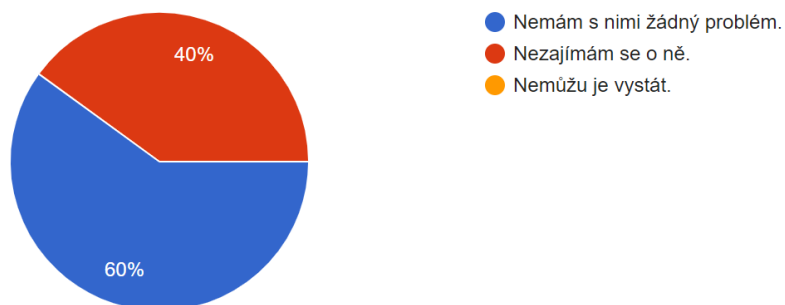
Devět neromských dívek (60 %) odpovědělo, že mezi přáteli nějakého Roma má, tři dívky (20 %) odpověděly, že žádného romského kamaráda nemají. Dvěma dívkám (13,3 %) by nevidilo se s Romy přátelit. A jedna dívka (6,7 %) nemá žádného romského přítele a ani by nechtěla. (viz Graf 10)

Otázka č. 11: Jaký máte vztah k Romům?

Graf 11: Vztah k Romům - neromky, vlastní zdroj

11. Jaký máte vztah k Romům?

15 odpovědí

Pro Romské dívky byla otázka jednoznačná. 100% Romek odpovědělo, že s Romy nemá žádný problém.

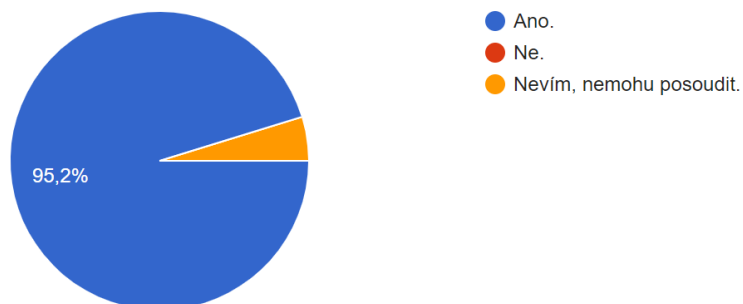
Odpovědi neromských dívek na tuto otázku mě překvapily. Devět neromských dívek (60 %) odpovědělo, že s Romy nemá žádný problém a šest dívek (40 %) odpovědělo, že se o ně nezajímá. (viz Graf 11)

Otázka č. 12: **Myslíte si, že Romové mají svou kulturu?**

Graf 12: Romská kultura - Romky, vlastní zdroj

12. Myslíte si, že Romové mají svou kulturu?

21 odpovědí

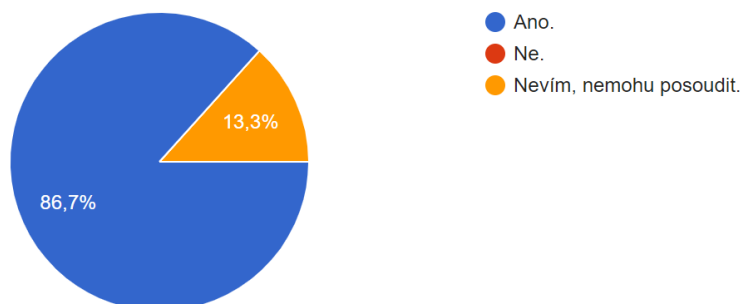

I tato otázka byla pro romské dívky jednoznačná. Dvacet z nich (95,2 %) odpovědělo, že si myslí, že Romové mají svou kulturu. Jedna dívka odpověděla, že nemůže posoudit. (viz Graf 12)

Graf 13: Romská kultura - neromky, vlastní zdroj

12. Myslíte si, že mají Romové svou kulturu?

15 odpovědí

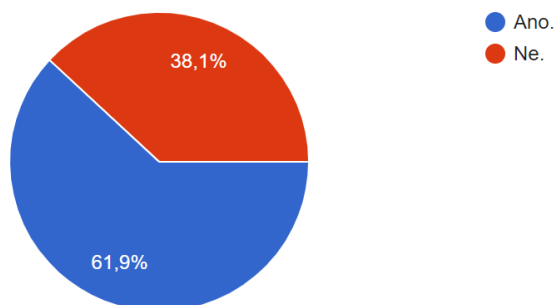
Na tuto otázku odpovědělo třináct neromských dívek (86,7 %), že si myslí, že Romové mají svou kulturu. Dvě dívky (13,3 %) odpověděly, že nemohou posoudit. (viz Graf 13)

Otázka č. 13: **Znáte nějaké romské zvyky nebo tradice?**

Graf 14: Romské zvyky a tradice - Romky, vlastní zdroj

13. Znáte nějaké romské zvyky nebo tradice?

21 odpovědí

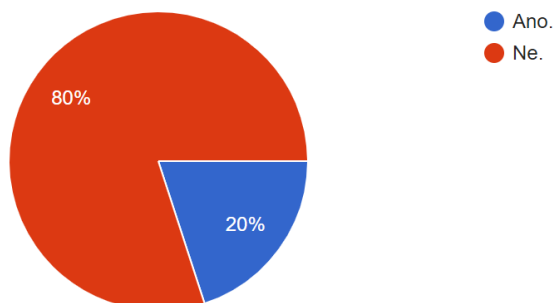

Třináct romských dívek (61,9 %) na tuto otázku odpovědělo, že romské zvyky a tradice zná a osm dívek (38,1 %) odpovědělo, že žádné nezná. (viz Graf 14)

Graf 15: Romské zvyky a tradice - neromky, vlastní zdroj

13. Znáte nějaké romské zvyky nebo tradice?

15 odpovědí

Dvanáct neromských dívek (80 %) dívek na tuto otázku odpovědělo, že žádné romské zvyky nezná, pouhé tři dívky (20 %) odpověděly, že nějaké zvyky znají. (viz Graf 15)

Otázka č.14: **Pokud jste v předešlé otázce odpověděli „Ano.“, tak jaké zvyky znáte?**

Romské dívky odpovídaly takto:

- Při pohřbu musí mít všichni černé věci a nesmí pouštět skladby.
- Když někdo zemře, tak se všichni sejdou u stolu a pijí a poslouchají smutné písničky – Halgáta.
- Zábavy, vartování, pitánky.
- Čardáš, tanec, zpěv.
- Svazování lžic, štědrovečerní večere pro mrtvé.
- Cigáni nejí stejné jídlo dva dny. Pohřby, svatby.
- Tance, staré vesnice, stěhování národů.
- Tanec, zpěv, pohřeb, svatba.
- Červená mašle pro dítě.

Neromské dívky odpovídaly tato:

- Tanec, jídlo.
- Čardáš, zpěv.

Odpovědi dívek byly velice zajímavé, proto je v dalších kapitolách vysvětleno, co vlastně jejich odpovědi znamenají a v čem tkví tyto tradice a zvyky jejich kultury.

Nejpočetnější odpovědi dívek byly **pohřby**. Zajímavé je již to, že Romové jsou zvyklí umírat doma, kde jsou obklopeni rodinou. Pokud Rom umírá v nemocnici, tak se u něj schází davy příbuzných, kteří jsou schopni hodiny naříkat. Pokud je to jen trochu možné, chtějí si umírajícího člověka vzít domů. Pokud Rom umře doma, je zvykem jej až do pohřbu nechat doma. U zemřelého pozůstali **vartují** (bdí) a tím ho chrání před zlými duchy, hrají na kytary a vyprávějí si příběhy o mrtvém. Nesmí ale zpívat, ťukat sklenicemi a tancovat. S posledním vydechnutím zesnulého zakrývají zrcadla, aby ochránili svět živých před světem duchů. Pokud je zesnulou žena, tak jí odeberou šperky a rozpustí vlasy. Dokud není zesnulý pochován, nesmí se v místnosti větrat ani vařit. Zesnulého na

poslední cestu upravují sami, vodu, kterou jej omývali, vylévají tam, kudy nikdo nechodí, aby na nikoho nepřišla nemoc, protože věří, že magická síla této vody se dá zneužít. Oči se mrtvému zatlačují mincemi, aby si s sebou nikoho nevzal, ústa se podvazují šátkem. Nebožtík je do rakve uložen v obleku, rakev se umísťuje na dvě židle do středu místnosti. Šaty, ve kterých zemřel, buď spálí, nebo ukládají k němu do rakve. Košile se ukládá pod hlavu a kalhoty pod nohy. Osobní předměty a šperky se zemřelému ponechávají také v rakvi, stejně jako peníze, které se mu vkládají do rukou. Na nohou se nechávají jen ponožky nebo bačkory, pokud mu chtějí obout boty, tak z nich musí vyndat tkaničky. Pokud zemře malé dítě, obkládá se květinami a obrázky svatých, ovocem a hračkami. Pokud zemře těhotná žena, do rakve se ukládá i výbavička pro dítě. V den pohřbu smuteční hosté prosí o odpuštění a sami mrtvému odpustí. Po pohřbu drží rodina zesnulého jeden rok smutek, po tuto dobu se nejbližší příbuzní nesmí účastnit oslav, svateb ani křtů. Po roce se sejdou u hrobu a na jeho počest se napijí pálenky. Pokud Rom zemře ve zdravotnickém zařízení, jeho blízcí s ním chtějí být do poslední chvíle, trvají na posledním pomazání, které většinou zařídí sami.⁷⁹

Dalším pro mě neznámým slovem v odpovědích dívek bylo slovo **pitánky**. **Pitánky** v romské kultuře znamenají zasnuby. Probíhají tak, že ženich přijde k nevěstě domů požádat o nevěstinu ruku. Přichází se svými rodiči a celou svou nejbližší rodinou. Mamince nevěsty přinese květinu a zlatý šperk.⁸⁰

Další zvyky a tradice se váží ke svatbám Romů. V den **svatby** se hosté scházejí v domě nevěsty, kde velkou roli hraje dědeček nevěsty. Má za úkol při obřadu požádat rodiče o nevěstu a ženicha a poprosit je jejich jménem za odpuštění, před obřadem nalévat svatebčanům alkohol, nabízet koláčky, při svatební hostině pronést proslov a při závěrečném tanci podávat tanečnickům občerstvení. Nevěsta má mít bílé šaty a kytici. S ženichem si nevyměňují prsteny, proto si je půjčují pro účel obřadu a po svatbě je nenosí. Romové převzali i další zvyky od majoritní společnosti, například přenášení přes práh, zametání rozbitých střepů nebo vybírání peněz pro novomanžele. Součástí svatebního veselí bývá vybírání peněz na nevěstu při jejích tancích. V minulosti hrála velkou roli svatební noc. V některých oblastech bylo zvykem, že ženich před prvním

⁷⁹ Redakce umírání.cz: *Umírání a smrt v romské kultuře* [online]. Plzeň, 2013 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.umirani.cz/clanky/umirani-a-smrt-v-romske-kulture>>.

⁸⁰ KOPANSKÁ, J. *Romství kdysi a dnes* [online]. Brno, 2014. [cit. 2021-03-01]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D. Dostupné z WWW: <https://is.muni.cz/th/n33pc/BP_Kopanska_Jana_Pdf_pdf>.

sexuálním aktem vykouřil cigaretu, do které mu byly přimíchány chloupky z nevěstina podpaží.⁸¹

Dalším zmíněným zvykem je vázání červené mašličky na zápěstí novorozenému dítěti. Mašlička má dítě ochránit před zlými duchy.⁸²

Například romské Vánoce se slaví trochu jinak než klasické neromské Vánoce, jejich sváteční tradice se ovšem liší nejen dům od domu, ale také meziskupinově a regionálně. V romštině se Vánocím říká Karačona. Jedním z romských zvyků, který svědčí o silných rodinných vazbách, je myslet u štědrovečerní večeře na zesnulé příbuzné, jimž je vyhrazován zvláštní talíř a příbor u stolu. Některé rodiny dávají zesnulým talířky s ochutnávkou ze slavnostní večeře za okno. Dalším vánočním zvykem je svazování lžic po večeři, poté, co se všichni členové rodiny najedli z jedné mísy. Lžice se poté nechávají přes noc svázané, aby rodina vydržela při sobě do příštích Vánoc. Tradičním svátečním jídlem jsou romské sladké i slané pokrmy, jako jsou holubki (zelné taštičky), bobal'ki (bramborové šišky s mákem), moučné placky marik'la, halušky nebo makové záviný zvané šinga.⁸³

Další velice častou odpovědí byl zpěv. Například **Halgató** (Halgáta) jsou pomalé, žalostné písně k pláči. Jejich největší kouzlo tkví v přednesu. Zpěvák při jejich zpěvu improvizuje, přidává pauzy a nádechy, zrychluje, zpomaluje, melodickými ozdobami podtrhuje nejasnou intonaci. V písních se často ozývá „joj, mamó, hej, jaj, de, di“. Nejčastějšími tématy těchto písní jsou chudoba, nevěra, smrt v rodině, umírání, nemoc, problémy s dětmi, vězení nebo hlad. Interpreti se v nich dovolávají matky či Boha oslovením „joj Devla“ (joj, Bože) nebo „joj mamó“ (joj, mamko). Vkládají i hromadná oslovení „Romale, čhavale“ (Romové, lidé). Tyto výrazy používají i v **čardáších**. Čardáše jsou veselé písně pro tanec.⁸⁴

⁸¹ SENTNEROVÁ, D. *Romské rodinné tradice a zvyky* [online]. Liberec, 2014. [cit. 2021-03-01]. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jana Jetmarová, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/15013/BP.dominika.sentnerova.pdf?sequence=1>>.

⁸² VACULOVÁ, I. Příčiny školní neúspěšnosti romských dětí [online]. Brno, 2012. [cit. 2021-03-01]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://is.muni.cz/th/stj7w/BP.v.1.0.pdf>>.

⁸³ Adéla Gálová in Info.cz. Prostírají zesnulým, svazují lžice a usmířují se. Podívejte se jak slaví Vánoce Romové *kultuře* [online].2017 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: < <https://www.info.cz/magazin2/prostiraji-zesnulym-svazuji-lzice-a-usmiruji-se-podivejte-se-jak-slavi-vanoce-romove>>.

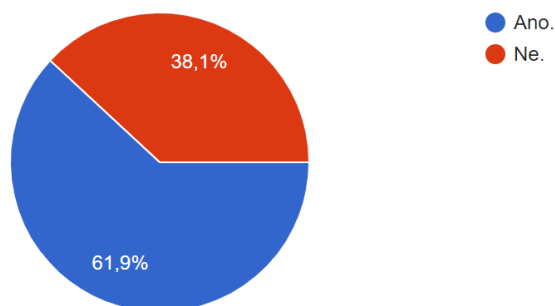
⁸⁴ FILIPOVÁ, E. *Využití romské hudby v hodinách hudební výchovy* [online]. Praha, 2019. [cit. 2021-03-01]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta pedagogická. Katedra hudební výchovy

Otázka č.15: **Myslíte si, že Romové jsou v České republice utlačováni?**

Graf 16: Utlačování Romů - Romky, vlastní zdroj

15. Myslíte si, že Romové jsou v České republice utlačováni?

21 odpovědí

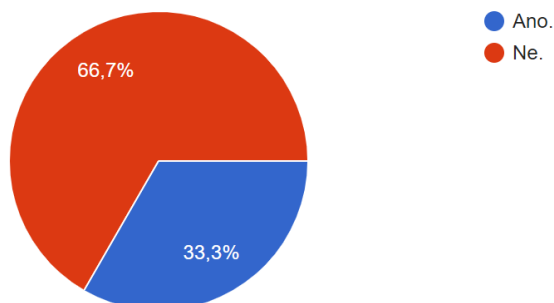

Třináct romských dívek (61,9 %) si myslí, že Romové jsou České republice utlačováni a osm dívek (38,1 %) si to nemyslí. (viz Graf 16)

Graf 17: Utlačování Romů- neromky, vlastní zdroj

15. Myslíte si, že Romové jsou v České republice utlačováni?

15 odpovědí

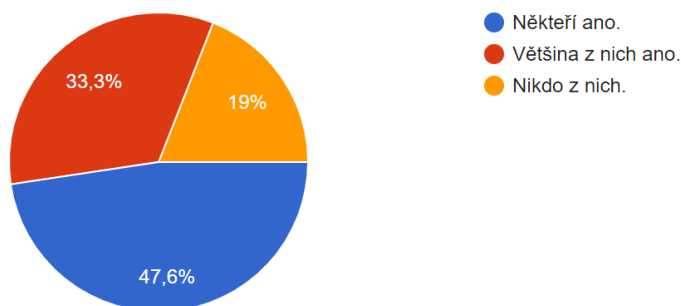
Úplně opačného výsledku bylo dosaženo u odpovědí neromských dívek. Deset dotazovaných neromských dívek (66,7 %) odpovědělo, že si myslí, že Romové v České republice utlačováni nejsou. Pouze pět neromských dívek (33,3 %) odpovědělo, že Romové jsou utlačováni. (viz Graf 17)

Otázka č.16: Myslíte si, že někteří Romové se nehlásí ke své národnosti z obavy, že by mohli být ve společnosti znevýhodněni nebo že se za svou národnost stydí?

Graf 18: Národnostní obavy Romů - Romky, vlastní zdroj

16. Myslíte si, že někteří Romové se nehlásí ke své národnosti z obavy, že by mohli být ve společnosti znevýhodněni nebo že se za svou národnost stydí?

21 odpovědí

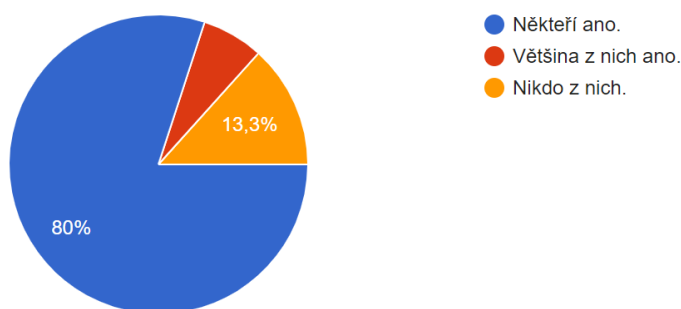

Deset romských dívek (47,6 %), tedy téměř polovina odpověděla, že se někteří Romové nehlásí ke své národnosti z obavy, že by mohli být ve společnosti znevýhodněni nebo že se za svou národnost stydí. Sedm dívek (33,3 %) si myslí, že většina Romů se za svou národnost stydí nebo si myslí, že by mohli být znevýhodněni. Čtyři dívky (19 %) si myslí, že se Romové nestydí. (viz Graf 18)

Graf 19: Národnostní obavy Romů - neromky, vlastní zdroj

16. Myslíte si, že někteří Romové se nehlásí ke své národnosti z obavy, že by mohli být ve společnosti znevýhodněni nebo že se za svou národnost stydí?

15 odpovědí

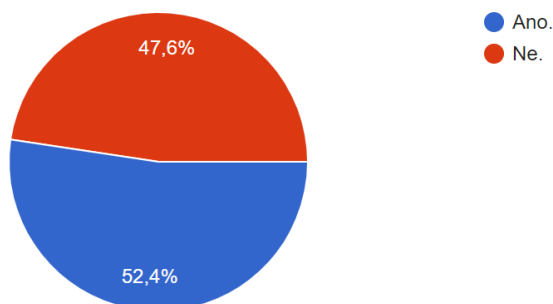
Dvanáct neromských dívek (80%) odpovědělo, že si myslí, že někteří Romové se za svou národnost stydí, jedna dívka (6,7%) odpověděla, že se za svou národnost stydí většina Romů a dvě dívky (13,3 %) odpověděly, že se nikdo z Romů za svou národnost nestydí. (viz Graf 19)

Otázka č.17: **Myslíte si, že mají Romové větší výhody než neromové?**

Graf 20: *Výhody Romů - Romky, vlastní zdroj*

17. Myslíte si, že mají Romové větší výhody než neromové?

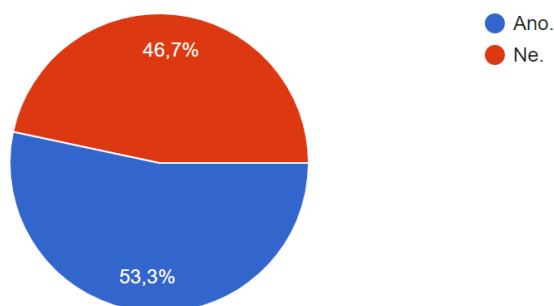
21 odpovědí

Graf 21: *Výhody Romů - neromky, vlastní zdroj*

17. Myslíte si, že mají Romové větší výhody než neromové?

15 odpovědí

V této otázce se romské i neromské dívky rozdělily na dvě skupiny. Téměř 50% romských dívek si myslí, že Romové mají větší výhody než neromové, stejně tak tomu je u neromských dívek. (viz Graf 20 a Graf 21)

Otázka č.18: **Pokud jste v předchozí otázce odpověděla „Ano.“, tak v čem mají výhody?**

Romské dívky odpovídaly takto:

- Gádžové jsou bohatí a mají moc výhod.
- Když něco řekne Rom, tak to tak je. Romové drží své slovo.
- Romové umí zpívat a tancovat.
- Romové dostávají dávky.
- Romové mají výhody vlastně ve všem.

Neromské dívky odpovídaly takto:

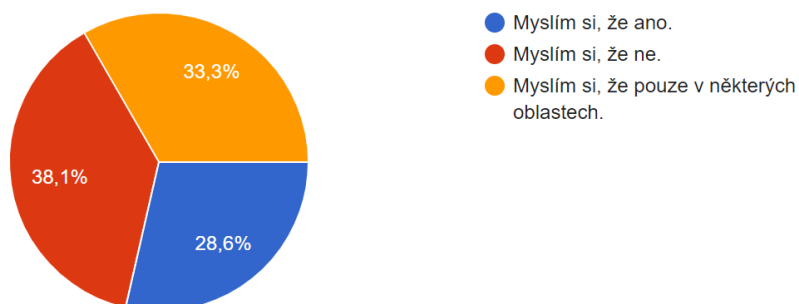
- Romové si všechno vykřičí.
- Vždy dostanou, co chtějí.
- Pro Romy je jednodušší získat sociální dávky.
- Lékaři se Romů bojí.
- Romům se vše toleruje.
- Romové mají výhody naprosto ve všem.

Otázka č.19: Myslíte si, že jsou Romové v naší společnosti omezováni víc, než všichni ostatní?

Graf 22: Omezování Romů - Romky, vlastní zdroj

19. Myslíte si, že jsou Romové v naší společnosti omezováni víc, než všichni ostatní?

21 odpovědí

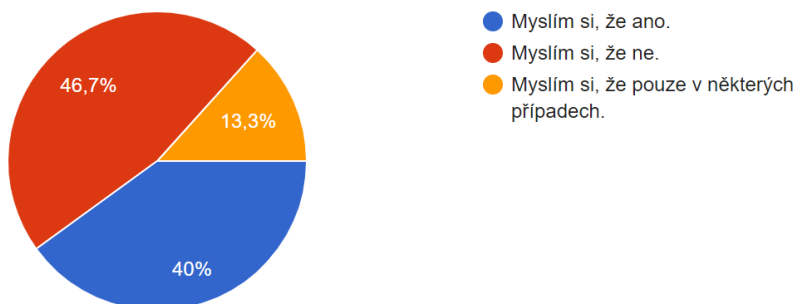

Na tuto otázku romské dívky odpověděly velice vyrovnaně. Osm romských dívek (38,1 %) si myslí, že Romové v naší společnosti omezováni nejsou, sedm dívek (33,3 %) si myslí, že omezováni jsou a šest dívek (28,6 %) si myslí, že jsou Romové omezováni pouze v některých oblastech. (viz Graf 22)

Graf 23: Omezování Romů - neromky, vlastní zdroj

19. Myslíte si, že jsou Romové v naší společnosti omezováni víc, než všichni ostatní?

15 odpovědí

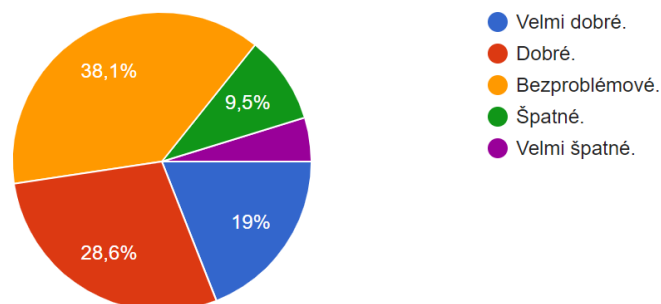
U neromských dívek nebyly odpovědi tak vyrovnané. Sedm dívek (46,7 %) odpovědělo, že si myslí, že Romové v naší společnosti nejsou více omezováni než všichni ostatní, šest dívek (40 %) si myslí, že omezováni jsou a dvě dívky (13,3 %) si myslí, že sice omezováni jsou, ale pouze v některých případech. (viz Graf 23)

Otázka č. 20: Jaké jsou vztahy mezi Romy a neromy ve Vašem okolí?

Graf 24: Vztahy mezi Romy a neromy - Romky, vlastní zdroj

20. Jaké jsou vztahy mezi Romy a neromy ve Vašem okolí?

21 odpovědí

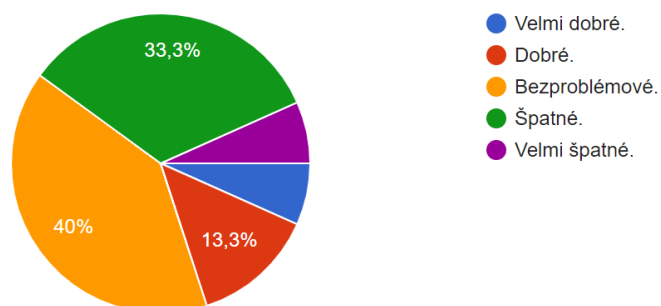

Nejčastější odpovědí romských dívek na tuto otázku bylo, že vztahy v jejich okolí jsou bezproblémové, tuto odpověď vybralo osm dívek (38,1 %). Druhou nejčastější odpovědí bylo, že jsou vztahy dobré, takto odpovědělo šest dívek (28,6 %). Pouze čtyři dívky (19 %) odpověděly, že vztahy mezi Romy a neromy v jejich okolí jsou velmi dobré. Dvě dívky (9,5 %) odpověděly, že jsou vztahy špatné a jedna dívka (4,8 %) dokonce odpověděla, že jsou vztahy velmi špatné. (viz Graf 24)

Graf 25: Vztahy mezi Romy a neromy - neromky, vlastní zdroj

20. Jaké jsou vztahy mezi Romy a neromy ve Vašem okolí?

15 odpovědí

Nejčastější odpovědí neromských dívek na tuto otázku bylo, že vztahy v jejich okolí jsou bezproblémové, tuto odpověď vybralo šest dívek (40 %). Druhou nejčastější odpovědí bylo, že jsou vztahy špatné, takto odpovědělo pět dívek (33,3 %). Dvě dívky (13,3 %) odpověděly, že vztahy mezi Romy a neromy v jejich okolí jsou dobré. Pouze jedna dívka odpověděla, že jsou vztahy velmi dobré a jedna dívka odpověděla, že jsou velmi špatné. (viz Graf 25)

Otázka č.21: **Proč si myslíte, že je situace s Romy tak napjatá?**

Romské dívky odpověděly takto:

- Protože někteří závidí nebo jsou na Romy rasističtí.
- Protože většina lidí Romy odsoudí dřív, než je poznají.
- Protože závidí.
- Jiný charakter, jiná pleť, chování. Někomu padnou, někomu ne.
- Gádže nejsou schopni akceptovat stejné nároky a požadavky jako obyvatelé hnědé pleti.
- Myslím si, že napjatá není.
- Gádžové se nesnaží Romy pochopit. Mají výhody ve všem.
- Nevím.

Neromské dívky odpověděly takto:

- Romové jsou strašní.
- Protože gádžové se nesnaží na ničem domluvit.
- Protože si Romové neváží výhod. Navíc jsou pažraví.
- Nevím, nezajímá mě to.

8.1 Ověření hypotéz průzkumu

Hypotéza č.1: **Respondentky jsou srozuměny s významem slova rasismus.**

Tato hypotéza se potvrdila. Podle výsledků se ukázalo, že respondentky ví co je to rasismu. Ve většině odpovědí zaznělo slovo „nenávisť“ nebo „upřednostňování“ k jiné rase nebo jinak odlišným lidem. Hypotézu potvrdila i otázka dotazníku č. 3. Kdy 95,2% romských respondentek a 86,7% neromských respondentek odpovědělo, že se někdy setkaly s projevem rasismu. A také otázka č.4., ve které respondentky odpověděly, že se s rasismem nejčastěji setkávají ve škole nebo mezi kamarády. Další otázka, která potvrzuje tuto hypotézu, je otázka č. 5, kde 85,7% romských respondentek a 66,7% neromských respondentek odpovědělo, že je rasismus špatný.

Hypotéza č.2: **Při šetření častěji narazím na to, že se respondentky někdy chovaly rasisticky.**

Tato hypotéza se nepotvrdila. Jedná se o otázky č. 6: Myslíte si, že jste se někdy chovala rasisticky?, a č.7: Pokud jste v předchozí otázce odpověděla „Ano.“, tak proč si myslíte, že jste se tak chovala?. Již na první pohled podle grafů č. 5 a 6 romské respondentky i neromské respondentky odpověděly, že se nikdy rasisticky nezachovaly. Ty respondentky, které odpověděly, že se někdy rasisticky chovaly, uvedly jako důvod především nadávky, hádky a následné bitky.

Hypotéza č.3: **Romské dívky znají romskou kulturu, zvyky a tradice.**

Hypotéza se potvrdila. Romské respondentky v dotazníku 100% odpověděly, že Romové mají svou kulturu, zatímco neromské respondentky mají tento pocit jen v 61,9%. Romské respondentky také 100% odpověděly, že znají romské zvyky a tradice, zatímco 80% neromských respondentek žádné romské zvyky a tradice nezná.

Závěr

Tato práce měla za cíl vymezit základní pojmy, jako je rasa, rasismus a rasová diskriminace. Tento cíl byl splněn v samém úvodu práce, autorka popsala všechny tyto pojmy a další velmi důležité pojmy, jako je třeba ve vědě poměrně nový pojem anticikanismus nebo pojmy jako je předsudek a stereotyp. Díky vymezení těchto pojmů hned na začátku práce, šlo lépe porozumět dalším informacím zjištěných při vypracovávání práce.

Zároveň bylo cílem analyzovat základní příčiny problémů mezi českou majoritou a romskou minoritou a objasnit přístup českého státu k romské minoritě. V práci autorka popsala čtyři nejčastější a nejzásadnější příčiny problémů mezi majoritou a romskou minoritou. Dle názoru autorky jsou nejzásadnější příčinou stereotypy, protože kdykoliv se v mém okolí objeví slovo Rom, vždycky je k němu přiřazen nějaký stereotyp. V dnešní době by měli být mladiství vychováváni v tom, že všichni Romové nejsou stejní. Autorka v této práci také objasnila strategii České republiky, která má pomoci integrovat Romy do české společnosti.

Z vyhodnocené dotazníkového šetření lze vyčíst, že téměř všechny mladistvé dívky vědí co je to rasismus, a že už se někdy setkaly s jeho projevem. V tomto případě nezáleží na tom, zda samy sebe zařadily mezi Romy nebo neromy. Kladným výsledkem je i to, že pouze nízké procento z dotazovaných se přiznalo k tomu, že se někdy zachovalo rasisticky. Dobrým krokem k odstranění rasismu pro příští generace také je, že neromským dívkám by nevadilo se s nějakým Romem přátelit. Alarmující ale je, že téměř tři čtvrtě romských dívek si myslí, že jsou Romové v České republice utlačováni a neromské dívky si myslí přesný opak. Stejný poměr romských i neromských dívek se shodl na tom, že Romové mají větší výhody než neromové.

Autorka závěrem konstatuje, že rasismus se v České republice na počátku projevoval především verbálními útoky, poté velice agresivně fyzickými útoky a zavíráním Romů do pracovních a později koncentračních táborů. V současné době jsou fyzické útoky na ústupu a na scénu přicházejí útoky přes sociální sítě.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. COHN, W. *Cikáni*. 1. vyd. Praha: SLON, 2009. 62 s. ISBN 978-80-7419-008-7.
2. DANICS, Š.; KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Praha: PAČR, 2005. 151 s. ISBN 978-80-7251-286-7.
3. DANICS, Š., TEJCHMANOVÁ, L. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Universita Jana Amose Komenského Praha, 2017. 420 s. ISBN 978-80-7452-122-5.
4. FREDRICKSON, G.M. *Rasismus – stručná historie*. 1. vyd. Praha: BB/art, 2003. 160 s. ISBN 80-7341-124-5.
5. KRYL, M. a kol. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. 1.vyd. Brno: Vakát, 2011. 260 s. ISBN 978-80-7239-262-9.
6. NAVRÁTIL, P. a kol. *Romové v české společnosti*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 222 s. ISBN 80-7178-741-8.
7. NEČAS, C. *Historický kalendář: dějiny českých Romů v datech*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 98 s. ISBN 978-80-244-1747-9.
8. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 129 s. ISBN 80-244-0497-4.
9. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. 1.vyd. Praha: Portál, 1998. 203 s. ISBN 80-7178-285-8.
10. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998. 280 s. ISBN 9788073671822.
11. WEINEROVÁ, R. *Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2014. 92 s. ISBN 978-80-246-2632-1.

Elektronické zdroje

12. BROMKOVÁ, P. *Přístup české majority k romské minoritě* [online].. Praha, 2014. [cit. 2021-02-24]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Inna Čábelková, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/70306> >.

13. ČESKO. GABAL ANALYSIS & CONSULTING. Nová škola, o.p.s.: *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [online]. Praha, 2006 [cit. 2020-12-16]. Dostupné z WWW: < https://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf >.
14. ČESKO. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. In Aktuality. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2019* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2019.pdf>>.
15. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. In Statistiky. *Sčítání lidu, domů a bytů* [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: < <https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-lidu-domu-a-bytu> >.
16. DATABÁZE STRATEGIÍ. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.databaze-strategie.cz/urad-vlady/strategie/strategie-romske-integrace-do-roku-2020> >.
17. FILIPOVÁ, E. *Využití romské hudby v hodinách hudební výchovy* [online]. Praha, 2019. [cit. 2021-03-01]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta pedagogická. Katedra hudební výchovy Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Magdalena Saláková, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/189217/>>.
18. GÁLOVÁ, A. in Info.cz. *Prostírají zesnulým, svazují lžice a usmířují se. Podívejte se jak slaví Vánoce Romové kultuře* [online].2017 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: < <https://www.info.cz/magazin2/prostiraji-zesnulym-svazuji-lzice-a-usmiruji-se-podivejte-se-jak-slavi-vanoce-romove>>.
19. KOPANSKÁ, J. *Romství kdysi a dnes* [online]. Brno, 2014. [cit. 2021-03-01]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D. Dostupné z WWW: <https://is.muni.cz/th/n33pc/BP_Kopanska_Jana_Pdf_.pdf>.
20. Online Slovník. *Slovník cizích slov* [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/gadza> >.
21. Redakce umírání.cz: *Umírání a smrt v romské kultuře* [online]. Plzeň, 2013 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: < <https://www.umirani.cz/clanky/umirani-a-smrt-v-romske-kulture>>.

22. Romea.cz. Zprávy: *Synodní rada Českobratrské církve evangelické vyzývá ombudsmana Stanislava Křečka k omluvě za protiromské výroky* [online]. Praha, 11. 3. 2021. [cit. 2021-02-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/synodni-rada-ceskobratske-cirkve-evangelicke-vyzyva-ombudsmana-stanislava-krecka-k-omluve-za-protiromske-vyroky>>.
23. Romea. In Facebook [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.facebook.com/sdruzeniromea/posts/10157131395981543/>>.
24. SENTNEROVÁ, D. *Romské rodinné tradice a zvyky* [online]. Liberec, 2014. [cit. 2021-03-01]. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jana Jetmarová, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/15013/BP.dominika.sentnerova.pdf?sequence=1>>.
25. VACULOVÁ, I. *Příčiny školní neúspěšnosti romských dětí* [online]. Brno, 2012. [cit. 2021-03-01]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D. Dostupné z WWW: <<https://is.muni.cz/th/stj7w/BP.v.1.0.pdf>>.
26. Vláda České republiky. *Přehled opatření k realizaci Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Prehled-opatreni-SRI.pdf>>.
27. Vláda České republiky. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW:<<https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>>.
28. Vojtafilip. In Titter [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z WWW: <https://twitter.com/vojtafilip?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor>.

Seznam grafů

Graf 1: Projevy rasismu - Romky, vlastní zdroj	40
Graf 2: Projevy rasismu - neromky, vlastní zdroj	40
Graf 3: Škodlivost rasismu - Romky, vlastní zdroj	42
Graf 4: Škodlivost rasismu - neromky, vlastní zdroj	42
Graf 5: Rasistické chování - Romky, vlastní zdroj	43
Graf 6: Rasistické chování - neromky, vlastní zdroj	43
Graf 7: Lze rasismu zabránit? - Romky, vlastní zdroj	45
Graf 8: Lze rasismu zabránit? - neromky, vlastní zdroj	45
Graf 9: Poměr Romek a neromek, vlastní zdroj	46
Graf 10: Romští přátelé - neromky, vlastní zdroj	47
Graf 11: Vztah k Romům - neromky, vlastní zdroj	48
Graf 12: Romská kultura - Romky, vlastní zdroj	49
Graf 13: Romská kultura - neromky, vlastní zdroj	49
Graf 14: Romské zvyky a tradice - Romky, vlastní zdroj	50
Graf 15: Romské zvyky a tradice - neromky, vlastní zdroj	50
Graf 16: Utlačování Romů - Romky, vlastní zdroj	54
Graf 17: Utlačování Romů- neromky, vlastní zdroj	54
Graf 18: Národnostní obavy Romů - Romky, vlastní zdroj	55
Graf 19: Národností obavy Romů - neromky, vlastní zdroj	55
Graf 20: Výhody Romů - Romky, vlastní zdroj	56
Graf 21: Výhody Romů - neromky, vlastní zdroj	56
Graf 22: Omezování Romů - Romky, vlastní zdroj	58
Graf 23: Omezování Romů - neromky, vlastní zdroj	58
Graf 24: Vztahy mezi Romy a neromy - Romky, vlastní zdroj	59
Graf 25: Vztahy mezi Romy a neromy - neromky, vlastní zdroj	59

Přílohy

Příloha č.1 – Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou Vysoké školy evropských a regionálních studií. Žádám Vás o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, který použiji ve své bakalářské práci na téma „Rasismus z pohledu mladistvých v České republice“. Dotazník je anonymní, to znamená, že ho nemusíte podepisovat a tak se nikdo nedozví, co jste právě Vy odpověděla. U většiny otázek můžete volit pouze jednu odpověď a u zbylých napsat svou vlastní odpověď.

Děkuji Vám za Váš čas.

1. Kolik je Vám let?

- a. 15
- b. 16
- c. 17
- d. 18

2. Co je podle Vás rasismus?

.....

3. Setkala jste se někdy s projevem rasismu?

- a. Ano.
- b. Ne.

4. Pokud jste v předchozí otázce odpověděla „Ano.“, tak v jaké formě?

- a. Ve škole.
- b. Mezi kamarády
- c. Při nákupech.
- d. Jiné:

.....

5. Je podle Vás rasismus špatný?

- a. Ano.
- b. Ne.
- c. Nevím.

6. Myslíte si, že jste se někdy zachovala rasisticky?

- a. Ano.
- b. Ne.

7. Pokud jste v předchozí otázce odpověděla „Ano.“, tak proč si myslíte, že jste se tak zachovala?

.....

8. Myslíte si, že můžete nějakým způsobem rasismu zabránit?
- Ano.
 - Ne.
 - Nevím.
9. Sama sebe byste zařadila mezi Romy nebo neromy?
- Romy.
 - Neromy.
10. Máte mezi svými přáteli nějakého Roma?
- Ano.
 - Ne.
 - Ne, ale nevadilo by mi, se s nimi přátelit.
 - Ne, nechci se s nimi přátelit.
11. Jaký máte vztah k Romům?
- Nemám s nimi žádný problém.
 - Nezajímám se o ně.
 - Nemůžu je vystát.
12. Myslíte si, že Romové mají svou kulturu?
- Ano.
 - Ne.
 - Nevím, nemohu posoudit.
13. Znáte nějaké romské zvyky nebo tradice?
- Ano.
 - Ne.
14. Pokud jste v předešlé otázce odpověděli „Ano.“, tak jaké zvyky znáte?
-
15. Myslíte si, že Romové jsou v České republice utlačováni?
- Ano.
 - Ne.
16. Myslíte si, že někteří Romové se nehlásí ke své národnosti z obavy, že by mohli být ve společnosti znevýhodněni nebo že se za svou národnost stydí?
- Někteří ano.
 - Většina z nich ano.
 - Nikdo z nich.
17. Myslíte si, že mají Romové větší výhody než neromové?
- Ano.
 - Ne.

18. Pokud jste v předchozí otázce odpověděla „Ano.“, tak v čem mají výhody?

.....

19. Myslíte si, že jsou Romové v naší společnosti omezováni víc, než všichni ostatní?

- a. Myslím si, že ano.
- b. Myslím si, že ne.
- c. Myslím si, že pouze v některých oblastech.

20. Jaké jsou vztahy mezi Romy a neromy ve Vašem okolí?

- a. Velmi dobré.
- b. Dobré.
- c. Bezproblémové.
- d. Špatné.
- e. Velmi špatné.

21. Proč si myslíte, že je situace s Romy tak napjatá?

.....